

Oud Leiden Nieuws

KWARTAALBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING OUD LEIDEN

Dinsdag 18 februari:	Lezing Marewijkbuurt door Jan Hengstmengel
Dinsdag 25 maart:	Algemene Ledenvergadering HVOL
Zondag 13 april:	HVOL-wandelexcursie
Zaterdag 10 mei:	HVOL-fietsexcursie
Zondag 18 mei:	Dirk van Ecklezing door Cor Smit
Donderdag 19 juni:	Jan van Houtlezing door Mark Aukema

*Gezicht op de Mare, door A.C. Rosemeier.
Zie het artikel over de Leidse School op de pagina's 35 en 36.*

Oud Leiden Nieuws
jaargang 2 nr. 1
februari 2014

AGENDA - DATA OM TE NOTEREN

Dinsdag 18 februari 2014

Lezing over 400 jaar Maredijkbuurt door Jan Hengstmengel, auteur van 'Gelegen buyten de Maren-poort'.

Plaats: Theaterzaal van het Leidse Volkshuis.

Aanvang: 20.00 uur, zaal open 19.30 uur

Tot en met zondag 9 maart 2014

Tentoonstelling 'Verlangen naar Mekka. De reis van de pelgrim'. Expositie over de hadj, de bedevaart naar Mekka met miljoenen deelnemers.

Plaats: Rijksmuseum Volkenkunde, Steenstraat 1

Tot en met zondag 23 maart 2014

Tentoonstelling 'Petra. Wonder in de woestijn'. Met 150 schatten van het uit rotsen gehouwen cultuurwonder in Jordanië.

Plaats: Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28.

Dinsdag 25 maart 2014

Algemene ledenvergadering, om 20.00 uur gevolgd door lezing oud-bestuurslid Jori Zijlmans met als titel 'Leidse kwaliteit. 375 jaar Lakenhal', over het gebruik van de lakenhal en de textielnijverheid'.

Plaats: museum De Lakenhal, Oude Singel 28

Aanvang: 19.30 uur, zaal open 19.00 uur

Zondag 13 april 2014

HVOL-wandelexcursie langs historische winkelpanden en geveltekens.

Aanvang: 10:00 uur bij voormalige Kamerlingh Onneslaboratorium, Steenschuur 25. Meer informatie en aanmelding zie pagina 21 - 23.

Van vrijdag 25 april tot en met zondag 26 oktober 2014

Tentoonstelling 'Gouden Middeleeuwen' over de Merovingische tijd, tussen 400-700 na Chr. in onze streek, de rol van Nederland in de wereldwijde handel en archeologische topvondsten uit die periode.

Plaats: Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28

Zaterdag 10 mei 2014

HVOL-fietstocht: 'Jesse achterna' van de Kooi in Leiden naar het Katwijkse Museum. Zie pagina 21 - 23.

Zondag 18 mei 2014

Dirk van Eck-lezing door Cor Smit over het onderwerp van zijn proefschrift: Kinderarbeid.

Plaats: Museum Boerhaave, Lange St. Agnietenstraat 10.

Aanvang en tijdstip: in het volgende nummer.

Tot en met zondag 31 augustus 2014

Tentoonstelling Gerrit Dou (1613-1674), grootmeester uit de Gouden Eeuw, met onder meer schilderijen uit de privécollectie van The Leiden Collection uit New York.

Plaats: museum De Lakenhal, Oude Singel 28

Tot en met zondag 26 oktober 2014

Tentoonstelling '100 jaar uitvindingen, made by Philips Research' over de belangrijkste innovaties in de afgelopen eeuw zoals de radio- en röntgenbuis, de compact disc en led-verlichting.

Plaats: Museum Boerhaave, Lange St. Agnietenstraat 10.

Let op: toegang tot lezingen georganiseerd door HVOL alleen op vertoon van ledenpas.

Niet-leden betalen 5 euro.

Afscheid en welkom

Zoals gebruikelijk staat dit februarinummer van Oud Leiden Nieuws in het teken van de jaarvergadering en dus ook van veranderingen in het bestuur. Dit jaar nemen wij helaas afscheid van Loes Edzes en Charles van Reij, die om persoonlijke redenen moesten besluiten hun bestuurslidmaatschap te beëindigen vóór hun termijnen geheel zijn verstreken. Als nieuwe leden zijn voorgedragen Tanneke Schoonheim en Emil Broesterhuizen. Ik heet hen bij voorbaat van harte welkom. De eerste kennismaking is uitstekend bevallen. En wij dragen natuurlijk niet zo maar iemand voor!

Loes Edzes heeft zes jaar lang niet alleen op voortreffelijke wijze onze lezingen georganiseerd, zij heeft daar ook systeem in gebracht met inbegrip van uitstekende afspraken over de zalen. In het bestuur was Loes bovendien onze juridische vraagbaak. Dat was een bonus, die haar veel tijd en energie heeft gekost, maar de vereniging veel voordeel bracht. Wij zijn haar eeuwige dank verschuldigd. Charles van Reij begeleidde, eerst als voorzitter van de Stichting Dirk van Eck, op subtiële en vastberaden wijze het proces van omvorming van die stichting tot onze Werkgroep Dirk van Eck. Het is jammer dat hij zijn bestuursfunctie bij ons maar zo kort heeft kunnen vervullen. Onze dank is er niet minder om.

Zelf zal ik op de jaarvergadering ook aftreden. Mijn statutair toegestane twee termijnen zijn dan volgemaakt. Het is goed dat er zulke bepalingen

zijn. Een vereniging moet niet te lang in dezelfde handen blijven. Ik neem dus niet node afscheid, maar met een gevoel van dankbaarheid voor de acht jaren waarin ik als voorzitter heb mogen optreden. Ik denk dat het succesvolle jaren waren en dat was alleen mogelijk door de enorme inzet van vele vrijwilligers in bestuur, commissies en werkgroepen. Juist op hen drijft een vereniging als de onze. Juist door hen kan de voorzitter fijn mooi weer spelen naar buiten en met recht trots en enthousiasme uitstralen over zijn vereniging. Dit stukje is niet de goede plek voor een diepgaander terugblik op het in die acht jaar gevoerde beleid en de resultaten daarvan. Er komen nog wel gelegenheden om dat te doen. Nu beperk ik mij tot een woord van dank aan die vrijwilligers en aan het zo aangename publiek dat onze leden steeds vormen. Dat maakte het voorzitterschap tot een niet aflatende vreugde. Ik wens mijn beoogde opvolger Rens Heruer – ik ben er trots op dat wij juist hem bereid hebben gevonden – toe dat hij op even stimulerende wijze welkom wordt geheten en gesteund als mij dat is overkomen. Dit was mijn laatste voorzittersstukje. Een afscheid dus. Maar ook: tot ziens in Oud Leiden, al zal het dan in een andere rol zijn.

Hans Blom

Dies trekt ruim 500 leden

Met presentatie Jaarboekje 2013, nieuwe voorzitter,
Leidse Kalender en lid van verdienste.

Een bomvolle Hooglandse Kerk, de presentatie van het Leids Jaarboekje, een boeiende lezing, de uitgave van een nieuwe Leidse Kalender, de benoeming van een lid van verdienste én het zicht op het vertrek van de historische begrafenistoet. De 111de Dies op zaterdag 2 november was, kortom, een groot succes. Ruim 500 leden lieten er hun gezicht zien.

Zij waren getuige van een boeiende lezing van Onno Blom over de vriendschap tussen kunstenaar Floris Verster en dichter Albert Verwey. Het 105de Jaarboekje werd traditiegetrouw overhandigd aan burgemeester Lenferink.

Lid van verdienste

Onder luid applaus werd Rutger Veldhuyzen van Zanten ter plekke benoemd tot lid van verdienste. Rutger heeft acht jaar in het bestuur gezeten en is daarna benoemd tot adviseur. Hij is elk jaar de sturende en organiserende hand achter de Dies. Ook is hij de dragende figuur geweest van twee grootse manifestaties, namelijk de Podiumdag ter gelegenheid van het eeuwfeest in 2002 en de Dag van de Leidse Geschiedenis in 2008.

Rutger Veldhuyzen van Zanten werd op de 111de Dies van HVOL benoemd tot Lid van Verdienste.

Nieuwe voorzitter

Voorzitter Hans Blom maakte van de gelegenheid gebruik om zijn opvolger bekend te maken. Volgens de statuten moet Hans maart 2014 tijdens de ledenvergadering, aftreden. Ook Hans Blom heeft er dan acht jaar als bestuurslid op zitten.

Hij geeft het stokje door aan Rens Heruer, voor velen van u geen onbekende. Rens is sinds een jaar bestuurslid van onze vereniging. Hij buigt zich vooral over de promotionele activiteiten en dank zij hem wordt het ledental van de vereniging op z'n minst op peil gehouden. Ook is hij oud-bestuurder van de 3 October Vereeniging, waarvan hij nog steeds archivaris is. Tot grote vreugde van het bestuur heeft hij 'ja' gezegd op de vraag of hij de komende jaren onze voorzitter wil zijn.

Uiteraard moet de ledenvergadering, die gepland staat voor woensdag 19 maart 2014, een en ander nog bekrachtigen.

Beeldbank en Jaarboekje

Tijdens een geanimeerde receptie konden de leden elkaar treffen, maar ook bij diverse stands informatie krijgen over het werk van onze Beeldbank, die ook dit jaar weer een kalender met historische foto's heeft samengesteld. Er waren fraaie foto's te zien van de negen Leidse molens, recente foto's met onze steun gemaakt door fotograaf Frans Hoek voor de Molendag van 22 september en oudere beelden uit onze HVOL Beeldbank. Steeds meer auteurs en uitgevers maken gebruik van de gelegenheid om op deze dag van ontmoeting hun boeken aan de man/vrouw

te brengen. Dat vormt een mooie opmaat naar de Dag van de Leidse Geschiedenis, waarop onze vereniging voor volgend jaar inzet. Ook maakten ruim 450 leden gebruik van de gelegenheid om het nieuwe Jaarboekje ter plekke af te halen. Vooral de penningmeester is daar altijd erg blij mee, want dat scheelt de Vereniging aanzienlijk in de portokosten. De overige leden krijgen het Jaarboekje in de bus. Dat kan wel een paar dagen duren, want ook de administrateur moet het werk voor Oud Leiden in zijn vrije tijd doen. Het is altijd weer een heel gepuzzel om exact uit te zoeken wie het boekje al tijdens de Dies heeft afgehaald en wie het nog niet heeft. Vandaar. Mocht u het onverhoopt nog niet hebben ontvangen, geeft u dan even een seintje (secretaris@oudleiden.nl). Wellicht is er dan iets misgegaan of heeft u het boekje niet gekregen omdat de contributie voor dit jaar nog niet is voldaan.

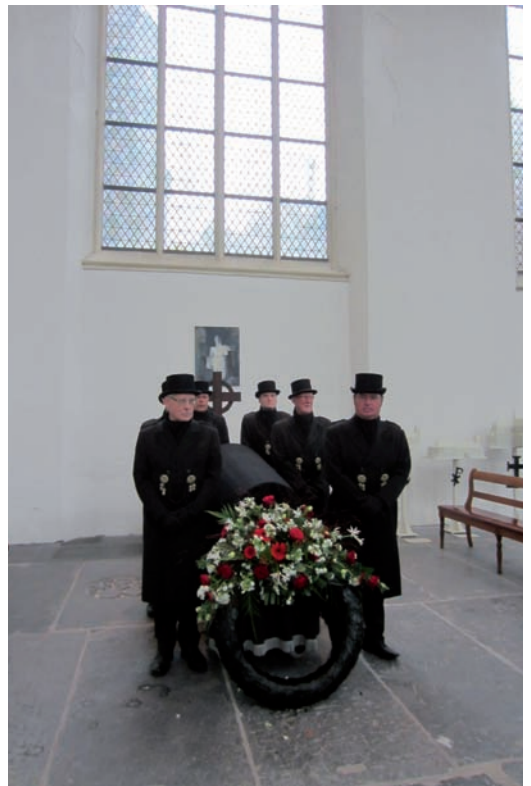
Begrafnisstoet

De Dies stond dit jaar mede in het teken van de 'viering' van 200 jaar Begraafplaats Groenesteeg. Het ging om de herbegravenis van weldoener Diederik van Leyden Gael, die met zijn geld Leiden halverwege de 19de eeuw van de ondergang redde.

De stoet vertrok na onze receptie in de kerk. Tal van bekende Leidenaren, zoals burgemeester Henri Lenferink en rector magnificus Carel Stolker van de universiteit, maar ook cabaretier Jochem Myjer, maakten er onderdeel van uit. Alle belangstellenden konden, al dan niet gestoken in rouwkleiding van rond 1850, aansluiten. 'Half' Leiden bleek ervoor te zijn uitgelopen. De stoet ging door de hele binnenstad en eindigde, wederom onder massale belangstelling, bij de begraafplaats.

De foto's bij dit artikel zijn gemaakt door Anneke Jesse.

Algemene ledenvergadering van de Historische Vereniging Oud Leiden

op dinsdag 25 maart 2014 in De Lakenhal, Oude Singel 28 te Leiden

Aanvang 19.30 uur; inloop vanaf 19.00 uur

1. Opening.
2. Notulen algemene ledenvergadering van 6 maart 2013. Deze zijn terug te vinden in het Mededelingenblad nr. 2 van mei 2013, evenals op de website.
3. Ingekomen stukken en mededelingen.
4. Jaarverslag 2013 (zie elders in dit blad).
5. Financiële jaarstukken, verslag penningmeester en kascommissie, dhr. J. Harmsen en dhr. T. Valk, decharge penningmeester. Benoeming nieuwe leden kascommissie.
6. Samengaan met de Vereniging Jan van Hout. Met het bestuur van de Vereniging Jan van Hout is overeenstemming bereikt over een samengaan op soortgelijke wijze als dat met de Stichting Dirk van Eck gebeurde, dus voortzetting van relevante activiteiten in een werkgroep Jan van Hout (in ieder geval: Jan van Hout-lezing en beheer Schelhaasfonds). Dit vereist van de ledenvergadering geen besluitvorming. Wel zal een nadere toelichting worden gegeven.
7. Voorstel wijziging Oud Leiden Prijs. Zie voorstel nieuw reglement met toelichting, aansluitend aan deze agenda.
8. Bestuursmutaties. Aftredend zijn dhr. H. Blom, mevr. L. Edzes, dhr. Ch. van Reij en Dhr. V. Wijnands. Dhr. Wijnands is herverkiesbaar. Het bestuur stelt als nieuwe voorzitter dhr. R. Heruer en als nieuwe bestuursleden, mevr. T. Schoonheim en dhr. E. Broesterhuizen voor. Dhr. Heruer is al bestuurslid, maar dient in functie te worden gekozen. Mevr. Schoonheim en dhr. Broesterhuizen stellen zich op pagina 9 aan u voor. Volgens het Huishoudelijk Reglement art. 2 lid 1 kunnen tegenkandidaten door tenminste twee leden gezamenlijk uiterlijk vier dagen voor de ledenvergadering, bij de secretaris schriftelijk worden ingediend.
9. Rondvraag en w.v.t.t.k.
10. Sluiting, gevolgd door een lezing van mevr. J. Zijlmans, conservator van De Lakenhal, over 'Leidse kwaliteit, 375 jaar Lakenhal'. (Meer informatie op pagina 18).

Rond 21.00/21.15 uur is er voor de leden gelegenheid om na te praten met een drankje, tot uiterlijk 22.00 uur.

Voorstel OUD LEIDEN PRIJS

Inleiding

De Oud Leiden Prijs is toe aan vernieuwing. Het aantal inzendingen was al geruime tijd gering en de vorige keer kon de jury zelfs geen voordracht doen bij gebrek aan een kwalitatief voldoende inzending. De publiciteit is de afgelopen periode ook minimaal geweest. Na overleg met de jury

stelt het bestuur voor tot een nieuwe opzet en procedure te komen, die enerzijds het onderzoek naar de geschiedenis van Leiden en Rijnland in volle omvang in de beschouwingen betreft (dus niet meer uitsluitend artikelen) en anderzijds rond de toekenning en uitreiking van de prijs ruime publiciteit kan genereren.

Dat zou kunnen door de prijs in tweeën te knippen: één voor het beste onderzoek en één voor een breed publiek meest aansprekende communicatie. Daarbij kunnen naast de meer traditionele middelen van overdracht (boeken en artikelen) ook ander vormen van presentatie van de resultaten van onderzoek of historisch inzicht in aanmerking komen: tentoonstellingen, websites, webpublicaties, theaterpresentaties, films, radio- of tv-programma's, manifestaties in de stad en wat zich meer moge voordoen.

Om een voldoende ruime keuze te hebben en het bedrag van de prijzen te kunnen verhogen zonder de verenigingskas te zwaar te belasten, lijkt het goed de periode van uitreiking te wijzigen in eens in de vijf jaar en de uitreiking in het kader van de lustrumvieringen te plaatsen. Bovendien zou voor de publieksprijs dat breed geïnteresseerde publiek ook een rol kunnen worden toegekend in de uiteindelijke keuze van de winnende prestatie. Dat zal ook publiciteit kunnen opleveren.

Om dit mogelijk te maken is het nodig het bestaande reglement voor de Oud Leiden Prijs te wijzigen c.q. in te trekken en een nieuw reglement aan te nemen. Hieronder treft U een voorstel aan voor een nieuw reglement, dat aan de ledenvergadering wordt voorgelegd ter besluitvorming. Verscheidene formuleringen daarin zijn ontleend aan het thans geldende reglement. Om te voorkomen dat er veelvuldig reglementswijzigingen nodig zijn, is in dat reglement afgezien van de precieze regulering van de gang van zaken. Dat kan beter als een uitvoerende taak van het bestuur worden gezien. Voor de precieze hoogte van de prijzen is een ontsnapingsformule opgenomen, die wel het minimumbedrag vastlegt, maar aan het bestuur de mogelijkheid biedt een hoger bedrag toe te kennen, bijvoorbeeld als sponsoring zou worden gevonden.

Tenslotte als toelichting het volgende. De werkgroep Dirk van Eck zal een scriptieprijs voor de sociaaleconomische geschiedenis van Leiden instellen, daartoe in de gelegenheid gesteld door een legaat van Cees Waal aan de Dirk van Eck Stichting. Deze prijs gaat dan ook de Cees Waal Prijs heten. Het ligt in het voornemen de uitreiking van deze prijs, waarvan de organisatie geheel in handen van de werkgroep is, te combineren met de uitreiking van de Oud Leiden Prijzen.

Reglement Oud Leiden Prijzen

1. De Historische Vereniging Oud Leiden kent Oud Leiden Prijzen. Deze prijzen zijn bestemd voor publicaties of andere presentaties over de geschiedenis van Leiden en/of van Rijnland in de meest ruime zin van het woord. De prijzen worden – bij voldoende kwaliteit – eens per vijf jaar uitgereikt in het kader van de diesviering van een lustrumjaar. De prijzen bestaan uit een oorkonde en een geldbedrag van ten minste € 2.500. Het bestuur is gerechtigd dit bedrag te verhogen indien daartoe aanleiding is.
2. Er zijn twee prijzen: één voor een op origineel onderzoek gebaseerde publicatie of presentatie en één voor een het brede publiek aansprekende publicatie of presentatie. De prijzen zijn bestemd voor publicaties of presentaties uit de vijf aan het jaar van uitreiken voorafgaande jaren.
3. Voor de prijs voor onderzoek adviseert een door het bestuur benoemde jury in een beargumenteerd rapport over de toekenning van de prijs. De jury hanteert daarbij als criteria: de zorgvuldigheid van het verrichte onderzoek, de betekenis van het onderzoek voor de kennis van de geschiedenis van Leiden en/of van Rijnland en de verzorgdheid van de vormgeving.

4. Voor de prijs voor een publicatie of presentatie voor een breed publiek stelt een door het bestuur benoemde jury een lijst van maximaal vijf nominaties op. Als criteria hanteert de jury: de historische kwaliteit van de publicatie of presentatie, de toegankelijkheid ervan voor een breed publiek en de kwaliteit van de vormgeving. Vervolgens organiseert het bestuur (of een daartoe door het bestuur benoemde commissie) een stemming over de genomineerde publicaties/presentaties onder het geïnteresseerde publiek. Het bestuur besluit over de toekenning.
5. Voor beide prijzen biedt het bestuur aan de leden van de Historische Vereniging Oud Leiden de mogelijkheid om publicaties en/of presentaties over de geschiedenis van Leiden en/of Rijnland voor te dragen. De jury's betrekken deze voordrachten in hun overwegingen.
6. Over het oordeel van de jury's kan niet worden gecorrespondeerd.

Kandidaat-bestuurslid

Emil Broesterhuizen (1947) heeft een lange carrière achter de rug in het wetenschapsbeleid. Na zijn studie scheikunde in Leiden kwam hij in 1978 in dienst van het ministerie van OC&W om het (los van een intermezzo bij het Landbouwkundig Onderzoek in het ministerie van LNV) in 2005 te verlaten als plaatsvervangend directeur Onderzoek en Wetenschapsbeleid. Tot eind 2008 was hij vervolgens directievoorzitter van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Nu is hij vrij burger en besteedt zijn tijd aan het voorzitterschap van de Leiderdorpe Volksuniversiteit, is hij lid van de Ledenraad van de lokale Rabobank en lid van het bestuur van basisschool Het Dok in Oegstgeest. Emil heeft in de laatste 50 jaar Leiden zien opknappen. De

stad is voor buitenlanders een nog te weinig bekend juweel. Sinds 1975 woont hij in Leiderdorp. Hij is getrouwd met Marijke en heeft twee kinderen en zes kleinkinderen.

Kandidaat-bestuurslid

Tanneke Schoonheim (1965) kwam in 1983 vanuit Voorburg naar Leiden om daar Nederlands te gaan studeren. Tijdens haar specialisatie in de historische taalkunde belandde ze bij het Instituut voor Nederlandse Lexicologie, waar ze sinds 1988 een aanstelling heeft. Ze is co-auteur van verschillende historische woordenboeken, zoals het *Oudnederlands Woordenboek*, het *Vroegmiddelnederlands Woordenboek*, en van het *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands*. Tegenwoordig is ze hoofdredacteur van het *Algemeen Nederlands Woordenboek*, een online woordenboek van het hedendaags Nederlands. Ook is ze voorzitter van de Commissie Spelling van de Nederlandse Taalunie.

Historisch naamkundig onderzoek is een van haar interesses. In 2004 promoveerde ze op een proefschrift over historische vrouwennamen in Holland en Zeeland. Ze schreef in het *Leidsch Dagblad* recent een reeks over de stegen van Leiden, die resulteerde in het boekje *Langs Leidse Stegen*. Eerder schreef zij in dezelfde krant een reeks over Leidse namen. Tanneke is getrouwd met Taco en heeft drie kinderen.

Jaarverslag 2013

Bestuur

J.C.H. (Hans) Blom, voorzitter; L.M.M. (Rens) Heruer, inkomend voorzitter; G.J.H.C. (Gerard) Kramer, vice-voorzitter; M. (Miep) Smitsloo-de Graaff, secretaris; V.M. (Victor) Wijnands, penningmeester; P.J.M.W.L. (Paul) Birker, kwartaalblad; L.R.M. (Loes) Edzes-Eijsackers, lezingen; R.J. Veldhuyzen van Zanten, adviseur

Excursiecommissie

R.M. (Robert) Smit, voorzitter; I. (Ingrid) Engel, penningmeester; W. (Wim) Dool; J. (Jon) Mann; Th. (Thea) Pieterse; O. (Olga) Thorn-Leeson

Websitebeheer

J. (Jeroen) Bruin, webmaster, R. (Raymond) Peil, nieuws; D.F.J.M. (Debbie) van Steenpaal, coördinator, A. (Albert) de Vries, agendabeheer

Coördinatiecommissie Fotoproject/ Beeldbank

J. (Joop) Heuzen, voorzitter/coördinator; A. (Andries) Kroon, penningmeester; H. (Hans) van Ulden, secretaris; P. (Peter) Nederpelt, technische zaken.

Ledenadministratie

H.G.A. (Hans) Schuurmans; M. (Miep) Smitsloo-de Graaff

Mededelingenblad

P. (Paul) Birker; A. (Bram) van Leeuwen

Commissie Historisch Karakter van de Stad

G.J.H.C. (Gerard) Kramer, voorzitter; R. (Reinoud) Boter; P. (Paulina) Buring; D. (Dirk) Halfwerk; R. (Rob) Onel; J.W.J. (Jelle) Verheijen

Werkgroep De Kooi/Leiden buiten de Singels

A. (Arie) de Jong, voorzitter; D. (Dirk) Halfwerk; P. (Peter) Lamboo; B. (Bob) Oudshoorn; C. (Cor) Smit; B. (Boudewijn) Veldman (adviseur)

Coördinatiegroep van de Werkgroep Geveltekens

A. (Annelies) van Leeuwen-van der Stoep (voorzitter); Ph. (Philip) Everts, secretaris; G. (Gera) Breebaart; J.A. (Hans) de Sterke

Redactie Jaarboekje

R.C.J. (Rudi) van Maanen, voorzitter; L.J. (Lenie) Witkam, secretaris; J.F. (Jan) Dröge; C. (Cor) de Graaf; M.P.C. (Manon) van der Heijden; P.F. (Paul) Schevenhoven; J.J.M.P. (Jaak) Slangen; Chr. (Christiaan) Vogelaar

Promotiecommissie

L.M.M. (Rens) Heruer, voorzitter; B.J.W.M. (Bart) Devilee; E.R. (Enny) Gibbels; J. (Jan) Gogelein; J.P. (Jan-Paul) Heijblom; T.H. (Tanneke) Schoonheim; R.M. (Robert) Smit; H. (Hetty) Veldhuyzen van Zanten; R.J. (Rutger) Veldhuyzen van Zanten; E.W. (Elly) Wolters-Brandt; M.C. (Thijs) Wolters

Dirk van Eck-werkgroep voor sociale en economische geschiedenis

J.S.M. (Anneke) Boot, voorzitter; C. (Charles) v. Reij

Diesviering

De diesviering vond plaats op 2 november in de Hooglandse Kerk. Onno Blom hield de diesrede ten overstaan van ca. 450 aanwezigen over 'Van Huis tot Huis. De vriendschap tussen Albert Verwey en Floris Verster', gevolgd door een discussie.

Rudi van Maanen overhandigde het 105de jaarboekje aan burgemeester H. Lenferink.

De heer Rutger Veldhuijzen van Zanten werd gezien zijn grote verdiensten voor de vereniging benoemd tot lid van verdienste.

Presentatie van de nieuwe Beeldbank-kalender 2014, met als thema Leidse Markten.

Voorzitter Hans Blom kondigde zijn beoogde opvolger aan, de heer Rens Heruer.

Rond half twee vertrok de historische begrafenisstoet door de stad naar de 200-jarige Begraafplaats Groenesteeg. Zie pagina 4 voor een uitgebreid verslag.

Lezingen 2013

De Vereniging organiseerde in 2013 de volgende lezingen:

6 maart, “200 jaar koninkrijk, de Leidse relaties van Kokarde”, door Ruud Spruit, na de jaarvergadering in De Lakenhal,

20 maart, excursie en lezingen in de gerestaureerde Sterrewacht, door Mabert Swaans, Gerard Smit en Bernice Crijns

25 april, Jan van Houtlezing, door Karel Bostoen, “De vrienden van Jan van Hout rond zijn graf”, plus onthulling plaquettes, in de Pieterskerk

21 mei, 'De Blauwe Tram in en om Leiden', door George Groenveld, in het Volkshuis

13 september, Open Monumentenlezing, ‘Macht en pracht’, monumentale kunst van de wederopbouw, door Simone Vermaat, in Museum Boerhaave

15 oktober, P.J. Bloklezing, “Identificatie van de graven in de Pieterskerk”, door George Maat, in het Academiegebouw Universiteit Leiden

2 november, Dieslezing, 'Van Huis tot Huis. De vriendschap tussen Albert Verwey en Floris Verster', door Onno Blom, in de Hooglandse Kerk.

Werkgroep geveltekens

De in 2012 opgerichte ‘Werkgroep Geveltekens’ zette de in het eerste jaar ingezette koers in 2013 voort. In oktober werd Huibert van Eyk als voorzitter van de Werkgroep en het Coördinatieteam opgevolgd door Annelies van Leeuwen-van der Stoep.

Met de afdeling Erfgoed Leiden en omstreken (M. Andela, R.A. Slotema en vooral M. Roscher) werd plezierig en effectief samengewerkt. De Werkgroep geeft prioriteit aan restauratie/herplaatsing van een geselecteerd aantal gevelstenen in het gebied binnen de singels, waaronder stenen aanwezig in het Archeologisch depot van de gemeente Leiden. In mei werd (met steun van de gemeente en de ABN-AMRO bank) als eerste wapenfeit de restauratie en herplaatsing voltooid van ‘De Gecroonde Hoet’ en twee bijbehorende jaartalstenen, op de hoek Breestraat-Diefsteeg.

Commissie historisch karakter van de stad

De Commissie Historisch Karakter van de Stad heeft het afgelopen jaar een actieve bijdrage geleverd aan diverse in ontwikkeling zijnde plannen voor de stad, zoals de herinrichting van de Breestraat en de plannen voor het Stationsgebied (met name het Rijnsburgerblok). In beide gevallen is ook gebruik gemaakt van het recht op inspraak in de betreffende Raadscommissie. Ook werden bijdragen geleverd voor het totstandkomen van de Erfgoednota. Voorts is o.m. aandacht besteed aan de plannen voor de uitbreiding van het terras van Annie’s Verjaardag, de Waarderingskaarten Cultureel Erfgoed Leiden en de voortgang van het Programma Binnenstad.

Werkgroep ‘Leiden buiten de singels’

De Werkgroep ‘Leiden buiten de singels’ besteedde veel aandacht aan de gemeentelijke plannen om

de wateroverlast in De Oude Kooi te beteugelen. Samen met de burgerinitiatiefgroep Waterambacht Leiden werd een alternatief plan ontwikkeld, uit zorg om de onbetaalbaarheid van de gemeentepannen. Verschillende alternatieve elementen hieruit werden overgenomen door de gemeente, die ook kans zag de nodige middelen vrij te maken. Toch kwam de gemeente alsnog met nieuwe plannen, maar door aanvullend en indringend overleg met de gemeente heeft de Werkgroep, samen met het Waterambacht, een en ander bevredigend afgerond.

Woningcorporatie De Sleutels besloot medio 2013 de noordelijke blokken van De Oude Kooi te slopen, met instemming van de bewoners en de gemeente. De Werkgroep is overlegpartner over de wijze waarop nieuwbouw wordt gepleegd en door de constructieve relatie tussen de Werkgroep, de gemeente en De Sleutels is de visie van HVOL goed overgekomen.

Ook over de ontwikkelingen in andere wijken is overleg gevoerd met betrokken woningcorporaties, die de Werkgroep hebben verzocht mee te denken over de Tuinstadwijk (De Sleutels) en de Zeeheldenbuurt (Portaal).

Dirk van Eck Stichting / Werkgroep

Op 26 mei heeft de Dirk van Eck-Stichting haar laatste donateursbijeenkomst als zelfstandige stichting gehouden. Historica Agnes van Steen liet met een prachtige presentatie over de actie- en emancipatiecultuur in de jaren zeventig voor een groot publiek opnieuw zien hoe boeiend de sociale geschiedenis van Leiden is. Enkele van de activiteiten van de stichting, zoals o.a. een jaarlijkse Dirk van Eck-lezing, worden voortgezet vanuit een werkgroep sociale en economische geschiedenis binnen de Historische Vereniging Oud Leiden.

Excursies

De Excursiecommissie organiseerde in 2013 de volgende excursies:

- 20 maart rondleiding met lezingen bij de Leidse Sterrewacht
- 20 april wandel- en vaartocht langs de Singelparkplannen
- 4 mei fietstocht naar het Atlantikwall bunkercomplex in Noordwijk aan Zee
- 1 juni, boottocht met lezingen over het Rijn-Schiekanaal (de Vliet) naar Delft
- 21 september, stadsexcursie naar Hoorn
- 19 oktober, stadsexcursie naar Haarlem

Website

De website wordt veel bezocht, steeds meer vragen en mutaties van leden gaan digitaal. Er is een digitale nieuwsbrief voor geïnteresseerden: inschrijven kan via de website www.oudleiden.nl, onder *nieuws*.

Ook is de vereniging via Twitter actief. U kunt de vereniging nu dus ook bereiken via www.twitter.com/oudleiden.nl

Fotoproject Beeldbank

Het jaar 2013 stond in het teken van de transitie van de Beeldbank naar een nieuwe en moderne methode van opslag van data. Daartoe werd samenwerking aangegaan met Erfgoed Leiden en omgeving. Na een lange periode van voorbereiding zijn de vrijwilligers nu zo ver dat binnenkort de in de Beeldbank gepubliceerde collecties overgaan naar de nieuwe dataopslag. Daardoor zullen de beelden van de Beeldbank HVOL ook te zien zijn via de Beeldbank van Erfgoed Leiden. De Beeldbank houdt wel een eigen HVOL-uiteindelijk en is als zodanig duidelijk herkenbaar. In 2013 werden weer diverse nieuwe collecties gepubliceerd: die van Ravensbergen 1 en 2, Van Oosten en de

Collectie briefkaarten Leiden. Tevens is een collectie foto's over Leiden en omstreken toegevoegd, die Wim Dijkman in de jaren '90 voor het Leidsch Dagblad heeft gemaakt. De Beeldbank heeft in 2013 medewerking verleend aan het tot stand komen van een aantal publicaties over Leiden: *Ons Eiland*, *Leidse Glorie*, *Langs Leidse Stegen*, *Oud Netvlies*, een boek over het 400-jarig bestaan van de Maredijkbuurt en de fototentoonstelling op de Leidse Molendag.

Meer informatie is te vinden op de link naar de Beeldbank-website op www.oudleiden.nl

Samenwerking gemeente/historische organisaties

In 2013 werd de samenwerking met acht historische verenigingen en stichtingen, inmiddels onder de naam 'Erfgoedkoepel', verder geïntensiveerd. Twee keer per jaar is er structureel overleg met de gemeente Leiden, vooral over het behoud van het historische karakter van de stad. De vereniging is formeel partner in het binnenstadsprogramma van Leiden.

Promotie

De promotiecommissie houdt zich bezig met de wijze waarop de vereniging naar buiten treedt, waarbij met name de werving van leden veel aandacht krijgt. Er worden gerichte acties ontplooid om het ledental op peil te houden, of, liever nog, te vergroten. Ook het vertegenwoordigen van de vereniging tijdens evenementen als bijvoorbeeld de Open Monumentendagen, de jaarvergadering en de Diesviering, behoort tot de werkzaamheden. In 2013 werden weer vele tientallen nieuwe leden geworven, waardoor het ledental stabiel bleef. De vereniging telde aan het einde van het jaar 2138 leden en 18 bedrijfsleden, met name Van Cleef Holding; De Clercq Advocaten en be-

lastingadviseurs; CONSERF-Monumentenzorg; Diaconessenhuis Leiden; Geelkerken en Linskens Advocaten; HBK Belastingadviseurs & Accountants; Hoogheemraadschap van Rijnland; Motorhuis Holding; Regionaal Opleidingen Centrum Leiden (ROC); Restaurant Engelbertha Hoeve; Rijksmuseum voor Volkenkunde; De Ruyter de Wildt & De Vroom Advocaten; Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden; Stichting Leidse Studentenhuisvesting; Studio Coördesign; Tandartspraktijk Zoeterwoudsesingel; TeekensKarstens advocaten; Zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid.

Vertegenwoordigingen

De Vereniging was dit jaar vertegenwoordigd in de volgende organisaties: Stichting tot instandhouding van de begraafplaats Groenesteeg (Mevr. L. Edzes), Stichting Industrieel Erfgoed (STIEL) (Dhr. L. Barendregt), Stichting Molen De Put (Dhr. L. Barendregt), Vereniging Jan van Hout (Dhr. R. Veldhuyzen van Zanten), Stichting Historisch Leiden (Dhr. H. Blom).

Stichting tot instandhouding van de begraafplaats Groenesteeg

Deze bijzondere begraafplaats bestond in 2013 200 jaar. In het kader van dit jubileum is daarom, naast de gebruikelijke activiteiten zoals openstellingen, een aantal bijzondere activiteiten georganiseerd. Het eerste exemplaar van het jubileumboek 'Leidse Glorie – Rondleiding over de historische begraafplaats Groenesteeg' werd op 5 april in een bomvolle raadszaal aan burgemeester Henri Lenferink overhandigd.

Op 22 juni werd de première opgevoerd van de theatervoorstelling 'Het verdriet van Leiden' door het PS|Theater. Vervolgens zijn nog zeven voorstellingen gegeven, alle uitverkocht.

Op zaterdag 2 november was de herbegrafenis van Diederik van Leyden Gael de apotheose van het jubileumjaar. Vanaf de Hooglandse Kerk naar de begraafplaats trok een stoet met koets, getrokken door vier zwarte Friese paarden, en daarachter ongeveer 80 personen, gekleed in prachtige 19de eeuwse kostuums, door het centrum van Leiden. In fraai herfstweer werd deze uitvaartceremonie door ruim 15.000 toeschouwers gadeslagen. Een aantal bekende Leidenaren liep mee, o.a. Jochem Myjer, Henri Lenferink en Carel Stolker.

Stichting Molen de Put

De statutaire jaarlijkse bijeenkomst 2013 van het bestuur vond plaats op 18 november 2013. In het bestuur traden dit jaar geen wijzigingen op.

Op de Nationale Molendag was de molen voor publiek geopend, terwijl op 22 september 2013, net als in 2011, een succesvolle Leidse molendag plaatsvond waarvan de molen een onderdeel was.

De plannen om de molen te verkopen behoren nog steeds niet tot het verleden.

De onderhoudstoestand van de molen is op een aantal punten als zorgelijk te karakteriseren. De eigenaar, de gemeente Leiden, is hiervan op de hoogte en bereidt maatregelen voor.

Het aantal bezoekers in de verstreken jaren bedraagt gemiddeld rond 2500 per jaar. De wiekenas maakt jaarlijks rond 100.000 omwentelingen en per jaar wordt rond 1300 kg tarwe gemalen.

De vrijwillige molenaar Philip Pijnaken komt lof toe voor het vele werk dat hij verricht.

Stichting Industrieel Erfgoed Leiden (STIEL)

Het bestuur vergaderde dit jaar drie maal. De heer T. van Houten trad toe tot het bestuur in de functie van secretaris. Over het voortbestaan van de stichting werd van gedachten gewisseld en geconcludeerd dat ontbinding (nog) niet wenselijk moet

worden geacht. In de bestuursbijeenkomsten werd aandacht besteed, en zo nodig vervolgens actie ondernomen t.b.v. een aantal objecten waarvan het voortbestaan door STIEL wenselijk werd geacht. STIEL heeft zich ingezet voor de restauratie van de uit 1910 daterende schoorsteen van de vroegere Timp koekjesfabriek aan de Haarlemmerstraat. De verwachtingen op een spoedig herstel worden hoog ingeschat.

In het hergebruik van de Meelfabriek zit nog steeds niet veel schot.

Het voornemen om de uit een legaat verkregen gevelsteen van de vroegere destilleerderij De Fransche Kroon (Hartevelt) aan de Langegracht weer in de gevel van de voormalige destilleerderij een plaats te geven is nog steeds niet gerealiseerd. Naar verwachting gebeurt de inmetstelling voorjaar 2014.

De door STIEL uit de opslag van NUON geredde stadsklokken hebben bijna alle een (her)bestemming gekregen (Havenplein, Mare).

Vereniging Jan van Hout

De Vereniging Jan van Hout functioneert als vriendenvereniging van het Regionaal Archief Leiden en behartigt de belangen van de archiefbezoekers. De vereniging telt ca. 160 leden.

Er zijn plannen om de vereniging te laten samengaan met Oud Leiden in eenzelfde soort constructie als afgelopen jaar met Dirk van Eck is gebeurd. Men denkt aan een werkgroep Jan van Hout, die in de eerste plaats het Schelhaas-fonds beheert, die activiteiten kan subsidiëren. Ook de jaarlijkse Jan van Houtlezing blijft gehandhaafd. De contacten met het archief, tegenwoordig Erfgoed Leiden, blijven gehandhaafd. Inleidende gesprekken hebben inmiddels plaatsgevonden. De plannen worden in de loop van 2014 verder uitgewerkt.

Financiële Overzichten

Aan de leden van de Historische Vereniging Oud Leiden

Leiden, 29 januari 2014

Hierbij doe ik u, namens het bestuur, de begroting voor het jaar 2014 toekomen. De begroting is niet taakstellend, maar geeft in algemene zin weer in welke richting de contributies en overige middelen zullen worden ingezet.

Met vriendelijke groet,

Victor M. Wijnands, penningmeester.

OPBRENGSTEN	Begroting 2014	Exploitatie 2013
Contributies	41000	41076
Bedrijfslidmaatschappen	3500	3710
Legaten en schenkingen	0	3226
Totaal opbrengsten vereniging	44500	48012
LASTEN		
Uitgaven voor verenigingsactiviteiten		
Leids Jaarboekje	16000	16391
Mededelingenblad	12500	12241
Lezingen	1500	1295
Excursies	1000	982
Dies en lezing	5750	6160
Vip vrijwilligersborrel	1000	1340
Geveltekens	250	0
Beeldbank	3500	3460
Voorziening jubileum	500	0
Kosten bedrijfsleden	100	0
Oud Leiden prijs	500	0
Diverse uitgaven	1000	2263
Totaal uitgaven voor verenigingsactiviteiten	43600	44132
Uitgaven voor verenigingsbestuur		
Ledenadministratie	2000	2367
Communicatiekosten	150	97
Afschrijvingen	575	287
Werving en promotie	500	968
Secretariaatskosten	500	1341
Bestuurkosten algemeen	1325	260
Onvoorzien	250	0
Totaal lasten van de vereniging	5300	5320
Financiële baten en lasten		
Baten	5000	4844
Lasten	600	607
Totaal financiële baten	4400	4237
Resultaat boekjaar	0	2797

Financiële Overzichten

BALANS PER 31 DECEMBER 2013 TER PUBLICATIE

(na resultaatbestemming)

A c t i v a

	2013		2012	
	€	€	€	€
Materiële vaste activa				
Investering computers		1.439		
Financiële vaste activa				
Beleggingen		151.431		150.687
Vlottende activa				
Vorderingen en vooruitbetaalde kosten	8.681		10.831	
Liquide middelen	82.792		57.610	
		<u>91.473</u>		<u>68.441</u>
Totaal activa		<u>244.343</u>		<u>219.128</u>

P a s s i v a

Vermogen

Vermogen op 1 januari	184.636		182.567	
Uitkomst boekjaar	2.797		2.069	
Ongerealiseerde vermogensmutatie beleggingen	<u>7.857</u>		<u>7.188</u>	
		195.290		191.824
Fondsen op naam		<u>9.679</u>		<u>9.522</u>
Totaal Vermogen		204.969		201.346

Voorzieningen

Voorziening Subsidies	1.000		3.000	
Voorziening Jubileum	500			
Voorziening Leden voor het leven	<u>1.175</u>		<u>1.275</u>	
Totaal Voorzieningen	2.675		4.275	

Kortlopende schulden

Rekening courant en activiteiten	14.302			
Nog te betalen kosten	<u>22.397</u>		<u>13.507</u>	
Totaal kortlopende schulden	36.699		13.507	
Totaal passiva	<u>244.343</u>		<u>219.128</u>	

Financiële Overzichten

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2013 TER PUBLICATIE

	Uitkomst 2013	Uitkomst 2012
Opbrengsten		
Contributies	41.076	41.447
Bedrijfslidmaatschappen	<u>3.710</u>	<u>4.750</u>
Totaal opbrengsten	44.786	46.197
Legaten en schenkingen	3.226	0
Lasten		
Verenigingsactiviteiten		
Leids Jaarboekje	16.391	14.957
Mededelingenblad	12.241	12.663
Kosten lezingen	1.295	1.738
Kosten excursies	982	1.186
Dies en lezing	6.160	5.469
VIP vrijwilligers bijeenkomst	1.340	1.000
Kosten Beeldbank	3.460	2.686
Kosten Jubileum 110 jarig bestaan	0	3.892
Kosten tbv bedrijfsleden	0	435
Diverse uitgaven	<u>2.263</u>	<u>1.512</u>
Totaal lasten verenigingsactiviteiten	44.132	45.538
Lasten bestuur vereniging		
Ledenadministratie	2.367	2.731
Communicatiekosten	97	354
Werving en promotie	968	0
Secretariaatskosten	1.341	905
Afschrijvingen materiële vaste activa	287	
Algemene bestuurskosten	<u>260</u>	<u>793</u>
Totaal lasten bestuur	5.320	4.783
Totaal uitgaven	49.452	50.321
Financiële baten en lasten		
Baten	4.844	6.748
Lasten	<u>607</u>	<u>555</u>
Totaal financiële baten en lasten	4.237	6.193
Overschot boekjaar	<u>2.797</u>	<u>2.069</u>

De gebruiksgeschiedenis van de Lakenhal

Lezing door Jori Zijlmans, op dinsdag 25 maart 2014, 20.00 uur,
in Museum De Lakenhal, na de Algemene Ledenvergadering van HVOL

Museum De Lakenhal dankt zijn identiteit aan de legendarische Leidse lakenindustrie, die Leiden in de Gouden Eeuw de tweede stad van Nederland maakte.

Susanna van Steenwijk-Gaspoel. Gezicht op de Lakenhal, doek 1642. Collectie Museum De Lakenhal

Restauratie, uitbreiding en herinrichting 2013-2017

Museum De Lakenhal bereidt een omvangrijke restauratie en uitbreiding voor, te realiseren tussen 2015 en 2017. De 17de-eeuwse ‘Laecken-Halle’ en de schilderijenzalen zullen worden gerestaureerd. In de huidige museumtuin komt een nieuw paviljoen voor wisselende tentoonstellingen. Leidse laken en textiel zullen in het gerestaureerde hart van de oude ‘Laecken-Halle’ een prominente plaats krijgen, met op de Kleine en Grote Pers, in de Staalmeesterskamer, de Gouverneurskamer en de Stempelkamer presen-

taties over de ontwikkeling van Leiden en de laken- en textielnijverheid vanaf ca. 1275 tot 1977. Gedurende deze zeven eeuwen werd de ontwikkeling van Leiden grotendeels bepaald door de productie van (lakense) stoffen en textiel, die verhandeld werden op de wereldmarkt, met in bloei-perioden welvaart voor de Leidse stedelijke elite, afgewisseld door perioden van laagconjunctuur, verouderde productiemethoden, teruglopende afzet, werkloosheid en armoede. In de hoogtijdagen werden in Leiden meer dan 180 verschillende stoffen geproduceerd, kledingstoffen en textiel voor het bekleden van meubels en wanden. Van de beroemde lakense stoffen werd 80% via Amsterdam naar het buitenland geëxporteerd; de lakenloodjes die aan deze stoffen gehecht waren, zijn in bijna alle werelddelen teruggevonden.

De ‘Laecken-Halle’

Vanaf 1630 kwamen in Leiden nieuwe lakense stoffen van Spaanse wol op de markt. Dit werd

Wollenstoffenfabriek van J.J. Krantz & Zoon aan de Oude Singel, 1895 door fotograaf H. Jonker, collectie Erfgoed Leiden en omstreken

een internationaal succes met een stormachtige economische ontwikkeling tot gevolg die in 1641 leidde tot de opening van een prestigieuze nieuwe keur- en verkoophal: de 'Laecken-Halle', ontworpen door Arent van 's-Gravesande. Met de opkomst van de industrialisatie in de 19de eeuw veranderde de functie van de lakenhal en vanaf 1820 werd het een 'Halle van Inlandse Manufacturen', een voorloper van de huidige Kamer van Koophandel. In 1874 wordt het gebouw in gebruik genomen als Stedelijk Museum van Oudheden, later Museum De Lakenhal. In 1977 verhuisde Krantz, de laatste Leidse lakenfabriek, naar Limburg en kwam een eeuwenlange traditie tot een einde.

Jori Zijlmans (1964) studeerde Maatschappij-

geschiedenis aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Van 1992 tot 1998 werkte zij als wetenschappelijk projectmedewerker bij de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk onderzoek (NWO). In 1999 promoveerde zij aan de Vrije Universiteit Amsterdam op het proefschrift 'Vriendenkringen in de 17de eeuw'. Van 1995 tot 2004 was zij conservator van het Haags Historisch Museum / Museum De Gevangenpoort. In die functie publiceerde zij over het Haags hofleven en misdaad en straf in de zeventiende eeuw. Sinds 2004 is zij conservator geschiedenis van Museum De Lakenhal. Zij was samensteller van de tentoonstelling Vrijheid. Leidens Ontzet 1574 en schreef daarbij het boek 'Leidens Ontzet. Vrijheidsstrijd & Volksfeest'. Thans werkt zij aan het project 'Leids laken' dat eveneens vorm zal krijgen in een tentoonstelling en een boek.

Afscheid van Hans Blom als onze voorzitter

Hans Blom zal dit jaar voor de laatste maal de voorzittershamer hanteren tijdens de Algemene Ledenvergadering van de Historische Vereniging Oud Leiden. Hij zal dat ongetwijfeld als altijd welbespraakt en met veel vaardigheid, inzet en kennis doen.

Wij zijn Hans Blom veel dank verschuldigd voor de wijze waarop hij de vereniging geleid heeft. Onder zijn voorzitterschap zijn belangrijke stappen gezet die voor HVOL en haar toekomst betekenisvol zijn. Daarmee zijn ook de aandacht voor en de verspreiding van de kennis over de historie van Leiden zeer gediend en evenzeer de aandacht voor het historisch karakter van de stad. Hans draagt een gezonde en zeer actieve vereniging over en dat is zeker ook te danken aan zijn tomeloze energie en de grote aandacht die hij HVOL heeft gegeven, waarbij hij ook veel oog had voor de menselijke verhoudingen binnen de vereniging.

Deze plaats is niet de juiste om afscheid van hem te nemen. Wij zullen dat ook niet doen tijdens de ledenvergadering, maar tijdens de dies van 2014 in de grootst mogelijke kring van leden en op gepaste wijze.

Zijn bestuurstermijn eindigt, maar wij hopen van harte dat Hans actief betrokken zal blijven bij HVOL, zodat zijn vertrek als voorzitter geen echt afscheid is.

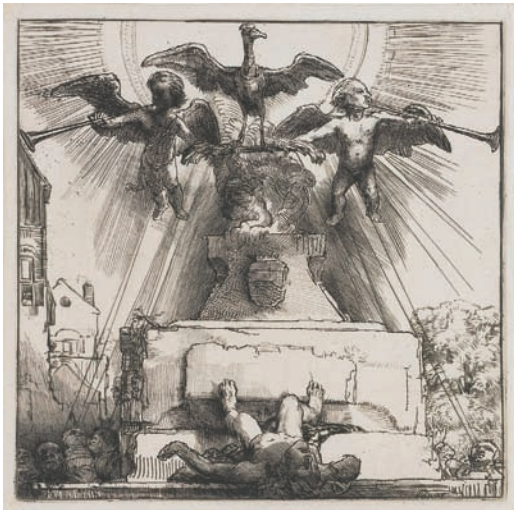
*Gerard Kramer,
vice-voorzitter*

Het clair-obscur van Rembrandt van Rhijn's "bankroet".

Jan van Hout lezing, donderdag 19 juni, 20.00 uur, Museum Boerhaave.

Mark Aukema, advocaat in Leiden, spreekt over Rembrandt en de regelingen voor schuldenaren in de 17de eeuw.

Rembrandt's financiële situatie vanaf 1656 is in historische zin vaak aangeduid als 'bankroet' of 'faillissement'. Eigenlijk is dat minder juist. Dat Rembrandt insolvent was klopt, en dat hij was opgehouden zijn verplichtingen na te komen ook. Maar Rembrandt heeft juist een faillissement voorkomen door een beroep te doen op een uit het Romeins recht stammende procedure, genaamd 'cessio in bono', in Nederlands: 'boedelafstand'. Een schuldsaneringsregeling, die na de Gouden Eeuw weer uit de wetgeving is verdwenen om er vervolgens in 1998 weer in terug te komen in de vorm van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen.

De Phoenix, ets, Rembrandt

Met de bloeiende economie en bijbehorende toename van de kredietverlening (en dus risico's) in de Gouden Eeuw steeg de behoefte aan moderne regels voor de afwikkeling van faillissementen. Rembrandt heeft gebruik kunnen maken van deze nieuwe wetgeving.

Rembrandt verzocht in juli 1656 boedelafstand aan de Hoge Raad van Holland. Hij kreeg deze vrijwel direct. De procedure duurde niet minder dan vier jaren tot december 1660.

In de lezing komen natuurlijk de hoogtepunten aan bod: de oorzaken van zijn financiële problemen, de hoofdrolspelers, het optreden van de curator en de gevolgen.

Ook in Leiden werd het faillissementsrecht gemoderniseerd en gecodificeerd. Maar in Leiden moest de schuldenaar zichzelf gedurende drie dagen tussen half twaalf en half een in zijn ondergoed te kijk zetten op een trap van drie of vier treden voor het stadhuis alvorens in aanmerking te kunnen komen voor "boedelafstand". Rembrandt zou in Leiden daarom nooit boedelafstand hebben verzocht. U zult horen hoe vaak daarvan door anderen gebruik werd gemaakt in Leiden. Een mooi verhaal en een lesje in de gevolgen van regelgeving.

Ten slotte gaan we nog in op de gevolgen van de financiële problemen voor Rembrandt's sociale leven, waaronder zijn vriendschap met Jan Six van Hillegom en zijn bestaan als schilder in de laatste jaren tot 1669.

Excursies voor het eerste half jaar van 2014

De excursiecommissie heeft weer een interessant programma voor u samengesteld.
Voor de wandelexcursie en de fietstocht kunt u zich nu al opgeven.

Wandelexcursie: Historische winkelpanden en geveltekens op zondag 13 april 2014

Winkels en warenhuizen zijn niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven. Etalages en winkelpuien zijn dan ook een belangrijk onderdeel van het Leidse stadsbeeld. De oudste gaan terug tot in de 19de eeuw. Industrieel geproduceerde goederen vonden hun weg naar een steeds grotere groep consumenten. Etalages en winkelpuien verschenen in het straatbeeld om de aandacht te vestigen op winkels en waren. Woonstraten als de Breestraat en de Haarlemmerstraat transformeerden zich tot echte winkelstraten. Een fraaie winkelpui was het visitekaartje van de winkelier. Nog steeds zijn winkelpuien van belang voor de kwaliteit en het karakter van de historische binnenstad. Al enkele jaren stimuleert de gemeente Leiden met het project 'Historische winkelpuien' herstel en restauratie van historische puien, waarvan onderdelen vaak nog verborgen zitten achter later aangebrachte betimmeringen. Deze excursie voert langs een aantal van deze herstellende winkelpuien en zet Leiden zo op een bijzondere manier in de etalage.

Een paar eeuwen geleden kon lang niet iedereen lezen en schrijven. Wilde je je bekend maken in de stad dan kon je gebruik maken van een gevelsteen of uithangbord. In de tijd dat adressering door huisnummers nog niet gebruikelijk was maakten gevelstenen een pand gemakkelijker vindbaar. Vaak verwezen ze naar het beroep van de bewoner of de functie van het pand. In Leiden zijn nog veel gevelstenen zichtbaar in de stad. De werkgroep Geveltekens van HVOL houdt zich bezig met het behoud en herstel van gevelstenen.

Het leek de excursiecommissie een goed idee om de bovenstaande onderwerpen te combineren tijdens een wandelexcursie op 13 april 2014. Elke wandelgroep zal door een medewerker van Erfgoed Leiden en een lid van de werkgroep gevelstenen begeleid worden. We verzamelen om 10:00 uur voor het voormalige Kamerlingh Onneslaboratorium aan de Steenshuur 25. De wandeling zal 2-2,5 uur duren inclusief een koffiepauze halverwege. De prijs van de excursie bedraagt € 5- per persoon.

De inschrijvers ontvangen ongeveer een week voor de excursie nadere informatie.

Fietstocht: 'Jesse Achterna' op zaterdag 10 mei 2014

*Van de Kooi in Leiden via Oegstgeest en Rijnsburg
naar het Katwijkse Museum*

Asymmetrische panden, rondboogvensters, loggia's, hoektorentjes, groen verglaasde bakstenen, tuindorp, kerk of villa... het werk van architect H.J. Jesse valt op.

Vooral door authenticiteit, kennis van het ambacht en aandacht voor wensen van gebruikers. Hendrik Johannes Jesse werd in 1860 in Zaltbommel geboren. De familie was nauw met

Leiden verbonden en dus kwam hij als 15-jarige al in onze stad wonen.

Het timmervak leerde hij in de timmerwerkplaats van W. Kok. Hij volgde tegelijkertijd studies in tekenen en beschrijvende meetkunde en werkte later bij de Amsterdamse architect Salm. Daarna kon hij naar de Polytechnische school in Delft voor nieuwe ontdekkingen.

H.J. Jesse, een dyslecticus met ideeën en veel kennis van zaken won in 1883 de prijsvraag met zijn ontwerp voor de Nederlands Hervormde kerk in Katwijk. Hij was pas 23 jaar!

Die kerk, ooit de veelbelovende start van Jesse's carrière, bezoeken wij vandaag natuurlijk.

Tevoren komen we langs tientallen bouwwerken die Jesse heeft ontworpen of gerenoveerd.

De fietstocht start is om 9.30 uur in de Parkstraat in Leiden bij 'de onderdoorgangen'.

*De door architect Jesse ontworpen Nederlands
Hervormde Kerk in Katwijk*

Hier, in de Kooi, bouwde Jesse voor woningbouwvereniging De Eendracht 400 woningen, het eerste project voor sociale woningbouw in onze stad. We fietsen door de Kooi, door Nieuw Leyden en de Maredijkbuurt. Ook aan en rond de Rijnsburgerweg ontmoeten we talrijke werken van Jesse. Er is koffiepauze tegenover 'De Keet', het befaamde woon- en werkhuis van Jesse.

Daarna rijden we door Oegstgeest en Rijnsburg naar Katwijk met onderweg tal van Jesse-objecten zoals een raadhuis, villa's, winkels, kerken en woningen. Voor Katwijk tekende Jesse al in 1913 het Rode Dorp, visserswoningen op maat, maar ook een heel uitbreidingsplan. Het pand dat Jesse ooit voor zijn zwager Meerburg bouwde, werd later politiebureau en is nu het Katwijks Museum. In dit bijzondere Jesse-monument gebruiken wij de lunch. Na de lunch bezoekt de helft van de groep eerst de Nieuwe Hervormde Kerk, met een per-

soonlijke toelichting door mevrouw Anneke Jesse, kleindochter van de architect! Anderen blijven in het Katwijks Museum en krijgen daar een rondleiding over gebouw en collectie. Na een klein uurtje wisselen groepen van onderwerp, de Nieuwe Kerk én het Katwijks Museum liggen dicht bij elkaar aan de Voorstraat. De terugtocht kunt u op eigen tijd en tempo maken, er is wel een beschrijving op papier.

De kosten zijn € 19,- per persoon inclusief koffie, lunch en toegangsprijzen voor kerk en museum inclusief rondleidingen. Vergeet u niet uw museumkaart mee te brengen s.v.p.

Excursies in voorbereiding:

Excursie naar Haarlemmertrekvaart, Cruquiusgemaal en Spaarndam op zaterdag 14 juni.

Het wordt een interessante excursie met als thema de geschiedenis van de Haarlemmermeerpolder. Deze dagtocht zal ons o.a. leiden langs de trekvaart, waar we uiteraard het Tolhuys in Oegstgeest zullen passeren. We bezoeken het gemaal Cruquius waar thans het Cruquiusmuseum is gevestigd. We eindigen bij de, voor de waterhuishouding in het verleden zo belangrijke, Spaarndammersluizen. We hopen daar ook het Rijnlandhuis te kunnen bekijken. We hebben de medewerking verkregen van Petra van Dam, hoogleraar waterstaatsgeschiedenis en Miep Smitsloo, ons allen bekend als secretaris van de HVOL, maar ook van haar boek "Tussen Tol en Trekvaart".

Excursie naar Gent

De oproep in het vorige Oud Leiden Nieuws voor het invullen van de enquête over dit onderwerp heeft onvoldoende respons opgeleverd. Wel heeft een van de reflectanten ons een goede suggestie aan de hand gedaan. Wij komen daar in het voorjaar van 2015 op terug

Excursie naar de Klaas Hennepoelpolder

Als laatste is er een kleine excursie in voorbereiding naar de Klaas Hennepoelpolder waar een replica van een historisch scheepswerfje gebouwd wordt.

Uitgebreidere informatie over deze excursies volgen in het volgende nummer van het Oud Leiden Nieuws. U kunt zich nu nog niet opgeven voor deze laatste excursies.

Inschrijven:

Op de website www.oudleiden.nl wordt u verwezen naar het inschrijfformulier voor het deelnemen aan een excursie. De items waar een sterretje bij staat moeten verplicht worden ingevuld waarna men verder kan gaan. Net als altijd kunt u één introducé mee inschrijven.

Hebt u moeite met het invullen van het formulier? Bel dan naar 071 5210752 (Rob Smit) en geef uw telefoonnummer via de telefoonbeantwoorder door. U wordt dan teruggebeld waarna de excursiecommissie uw inschrijving voor u op de website zal zetten.

Betalen:

Graag direct na de aanmelding de excursiekosten overmaken op bankrekening (p) 5901264

(IBAN: NL67 INGB 0005 9012 64) t.n.v. Vereniging Oud Leiden (NB let op dat u het juiste rekeningnummer gebruikt, aangezien de rekening voor de contributiebetaling dezelfde naam heeft). Vermeld ook hier uw HVOL nummer, de excursie waarvoor u inschrijft en uw eventuele introducé.

Metseltekens, ook in Leiden

Een bijdrage van Ben Veldstra, HVOL Werkgroep Geveltekens

Het overkwam mij in 2007 in Muiden. Lopend rond de Grote Kerk zag ik een groot zwart kruis in het metselwerk. Er was geen twijfel mogelijk dat het kruis al tijdens het metselen in het begin van de 15de eeuw was aangebracht. Een maalkruisteken in een 15de-eeuwse kerkmuur!

Metseltekens zijn te vinden aan de buitenzijden van bakstenen gebouwen vanaf ca. 1350 tot 1600, in ons land en de ons omringende landen. In katholieke streken ook nog in de eeuw erop volgend. Op natuurstenen bouwwerken komen ze niet voor.

Kleur van de tekens

Tijdens het bakken krijgt een baksteen zijn definitieve kleur. Afhankelijk van de samenstelling van de klei kan dat variëren van licht- en donkergeel, tot diverse tinten rood of bruin.

In de primitieve veldovens, die vroeger gebruikt

werden, trad nogal veel kleurverschil op. Ook kon emailering optreden door het smelten van zouten in de brandstof (vaak turf). Vooral de kopse kanten van de stenen konden nog al eens afwijken in kleur, extra gesinterd zijn geraakt zijn, of bedekt worden met een laagje emaille.

In onze kustprovincies werden vooral de blauwige kopse kanten gebruikt om tekens vorm te geven. Meer in het binnenland kun je ook zwarte tekens aantreffen op een rode muur, of gele tekens op een roodbruine muur.

Betekenis?

Metseltekens staan vaak op een willekeurige plek aan de buitenzijde van een bouwwerk, blijkbaar zonder vooropgezet plan aangebracht. De afwezigheid van tekens op natuurstenen gebouwen wijst er op dat ze geen specifieke overheidsfuncties (zoals rechtspraak) of rechten aangeven. Er zijn veel aanwijzingen dat kwaad te weren of heil te brengen het oorspronkelijke doel van de tekens was. In de tijd dat men de tekens begon aan te brengen geloofde men nog in hekserij en toverij.

Een langdurig bouwproces van bijv. een kerktoeren, kon reden zijn om een kwaadwerend maalkruis diverse keren opnieuw aan te brengen, zoals in de toren van de Grote Kerk van Dordrecht. De kerk adopteerde wel vaker van oorsprong heidense symbolen en gaf er een christelijke draai aan. Germaanse goden werden vervangen door christelijke heiligen en kerken werden gebouwd op de plaats van de oude Germaanse heiligdommen. Ommegangen en processies kwamen in de plaats van heidense feesten en zo werd ook een kwaadwerend maalkruis tot christelijk Andreaskruis.

Latijns kruis op de Oostenrijk-toren (grachtzijde) aan de Jan van Houtkade.

Van ornament naar betekenis

Tot ca. 1400 werden metseltekens aangebracht door middel van afwijkende kleuren in schoon metselwerk. Hiervan heb ik in Leiden (nog) geen voorbeeld gevonden. Daarom ter illustratie de kasteelruïne van het Huis te Merwede bij Dordrecht.

Siermetselwerk in de ruïne van Huis te Merwede, Dordrecht

Vanaf 1400 komt het steeds vaker voor dat specifieke tekens op muren aangebracht werden, meestal is dit het maalkruis, schuinkruis of de ruit. Een mooi voorbeeld van een maalkruis treffen we aan op een boerderij in Zoeterwoude-Weipoort.

Zoeterwoude – Weipoort: boerderij met maalkruis

Dit teken is pas in de 17de eeuw aangebracht, kennelijk omdat na de reformatie enkele katholieke boeren vasthielden aan deze vorm van magie. Deze boerderij was dan ook een tijdlang schuilkerk voor de katholieke gemeenschap in Zoeterwoude.

Hexagram aan pand: Vliet 34, Leiden

Op de zijgevel van Molensteeg 24, zien we een hexagram met centraal daarin een ruit. Het hexagram hoeft in de 17de eeuw, de tijd waaruit dit pand waarschijnlijk dateert, nog niet specifiek joods te zijn. Men zag het als twee in elkaar geschoven driehoeken. Elders zijn dergelijke driehoeken afzonderlijk te vinden.

Tekens op muur van 5^e Binnenvestgracht 7, Leiden

Het hart, zoals dat op de muur van 5^e Binnenvestgracht 7 is aangebracht, is een geliefd symbool voor katholieken om er de liefde tot

Maria mee aan te geven en op haar voorspraak te hopen. Het linker teken op dezelfde muur oogt enigszins als een Calvariekruis, maar dat kan het eigenlijk niet zijn, aangezien de verticale kruisbalk onderbroken is. Een Calvariekruis heeft normaal gesproken een platte onderzijde.

Toverknoop op het Boomsluitershuisje, bij de Zijlpoort, Leiden

Op het Boomsluitershuisje bij de Zijlpoort, zien we een toverknoop met centraal weer een ruit. De toverknoop symboliseert eindeloosheid en verwarring, waardoor geesten de weg kwijt moesten raken. Mogelijk werd zo'n teken ook ingezet tegen hekserij. Hier is het 17de eeuwse en mogelijk puur op ornamentale gronden aangebracht.

Stadstimmerwerf: een ruit met wijdingskruisjes, Leiden

Op de zijmuur van de Stadstimmerwerf treffen we een drietal metseltekens aan; een ruit die boven en onder geflankeerd is door een wijdingskruisje. Door wijdingskruisjes toe te voegen aan een heidens teken kreeg het mogelijk een meer christelijke betekenis.

De ruit is mogelijk een van oorsprong vrouwelijk teken, verband houdend met vruchtbaarheid en voorspoed.

Op de Stadstimmerwerf: een odal

Het tweede teken is een odal, , een runenteken dat duidt op eigen bezit en rechten. Het derde teken is dusdanig verminkt dat daar geen betekenisvolle vorm uit te destilleren valt.

Als u geïnteresseerd geraakt bent in Metseltekens, bekijk dan de website www.bovenlichten.net. De volgende links verwijzen naar verhalen over metseltekens op de site van het RAL.

www.archiefleiden.nl/home/collecties/uw-verhalen/verhaal/id/318
www.archiefleiden.nl/home/collecties/uw-verhalen/verhaal/id/321
www.archiefleiden.nl/home/collecties/uw-verhalen/verhaal/id/316
www.archiefleiden.nl/home/collecties/uw-verhalen/verhaal/id/320
www.archiefleiden.nl/home/collecties/uw-verhalen/verhaal/id/319

De Collectie Van Houten

Vier laden met foto's. Als kind al wist ik wat er in zat. Foto's ansichtkaarten en krantenfoto's van Leiden en allemaal op een aparte witte kaart van 21x15cm geplakt. De verzameling van mijn vader Bram van Houten. Zeer actief als vrijwilliger op het Archief en groot fan van een gedegen en weloverwogen aanpak. Voor elke wijk een plattegrondje op het eerste tabblad (zie foto op volgende pagina). En een multomap in handige volgorde als naslag. Een echte verzamelaar. De collectie Leiden was zijn lievelingsverzameling. En de collectie van duizenden Zwarte Beertjespockets een goede tweede. De Van Houtens zijn echte *Leienaren*. Dat had mijn vader in het Gemeentearchief uitgezocht. Voorvader Gerrit van Houten werd rond 1660 in Leiden geboren. Verder terug kwamen we niet. In de jaren vijftig begon hij met zijn fotoverzameling. Hij bezat ook alle Leidse Jaarboekjes en elk boek over Leiden wilde hij hebben. Orlers, Pleijte met die mooie plattegronden, Kleibrink, Blok, noem maar op. En allerlei parafernalia; een kleine hutspot, spellen zoals het Leidse Ganzenbord, trommeltjes met plaatjes van

Bram van Houten

Leiden, lepeltjes, veel plattegronden. En een map met jaartallen over de geschiedenis van Leiden. Na zijn overlijden heb ik een deel van de boeken verkocht. De rest vult nu thuis een mooie boekenkast. Maar foto's opbergen in dozen of lades is niet meer van deze tijd. Afdrukken van dia's en opgeplakte knipsels laten zich ook moeilijk delen met andere liefhebbers. De hele collectie opdelen in de door mijn vader gemaakte foto's (waar bijvoorbeeld het Archief iets mee zou kunnen) en opnamen van derden was geen optie. Het is juist de enorme variatie en de veelheid die deze collectie zo uniek maakt. Een prentbriefkaart uit 1950 met daar achter in de kaartenbak een eigen foto uit 1970 genomen vanaf dezelfde plek!

Terwijl ik nog met de 6.000 dia's van onze eigen familiehistorie bezig ben heeft mijn moeder inmiddels contact met de HVOL Beeldbank. Ze komen langs en zijn onder de indruk van de tot zeven lades gegroeide collectie. Dolgraag willen ze de foto's op de Beeldbank zetten. We komen tot een deal. Ik bied aan de foto's te gaan scannen, waarmee ik ook gelijk vrijwilliger word. Een ruwe telling leert dat het gaat om circa 2.500 beel-

den. Bijvoorbeeld het station vanuit alle hoeken en in al zijn gedaantes. Van pentekening tot krantenfoto en van zelf gemaakt zwart wit tot moderne ansicht. Veel foto's van bekende dingen, maar ook gewone doorkijkjes. Een afbraak, bouw of ongeluk. Opvallend is vaak de rust: weinig mensen en al helemaal weinig auto's.

Ik begin met de foto's uit Zuid West, misschien niet slim, want ik ben er zelf opgegroeid en ie-

dere foto roept herinneringen op, maar gaandeweg krijg ik routine. Ook ontdek ik nog een Excelbestand waarin mijn vader alle foto's goed had gedocumenteerd. Zo ontstaat een heel eigen weergave van een stukje stadsgeschiedenis. Nog even flink aan de slag en de Leiden verzameling van mijn vader is te zien op de beeldbank van de HVOL.

*Tim van Houten,
HVOL Beeldbank*

De Werkgroep Dirk van Eck brengt witte vlekken in het sociaal-economische geschiedenisonderzoek over Leiden en omstreken in beeld.

De HVOL werkgroep Dirk van Eck voor sociaal-economische geschiedbeoefening over Leiden en omstreken meldt dat het werk aan een wittevlekkenlijst zo goed als voltooid is. Die lijst behelst uitsluitend onderwerpen op sociaal en economisch gebied die nog niet of amper onderzocht zijn, laat staan dat er uitgebreid over gepubliceerd is. Men zou kunnen denken dat talloze onderzoekers en publicisten al vrijwel alle denkbare Leidse onderwerpen grondig uitgepluisd en in druk gegeven zouden hebben, maar niets is minder waar. Op tal van gebieden zijn er nog onderwerpen waar – voor zover bekend – nog nooit iemand zich serieus over gebogen heeft. Ook zijn er archieven of andere bronnen waar maar zelden of nooit iemand zich doorheen heeft geworsteld. Van heel wat bekende Leidse bedrijven zijn er archieven bewaard gebleven, maar ook dat heeft nog niet geleid tot een grondige studie en uitvoerige publikatie. Soms zijn de voornaamste ontwikkelingen van het bedrijf of enkele anekdoten in een artikel opgenomen, maar goede complete bedrijfsgeschiedenis ontbreken vaak. Dat geldt overigens voor heel wat meer zaken op sociaal en economisch gebied, niet alleen voor Leiden, maar ook voor de regio. Die wittevlekkenlijst zal binnenkort op onze website geplaatst worden. Iedereen die geïnteresseerd is in deze deelterreinen van de geschiedenis kan deze lijst dan bekijken. Wie plannen heeft om op dit gebied iets te gaan onderzoeken of publiceren, kan ook contact opnemen met de samenstellers van de lijst, want de onderwerpen zijn beknopt omschreven. Een persoonlijk gesprek is dan zinvol over details, onderzoekssuggesties, beschikbare bronnen en literatuur en namen van onderzoekers op aangrenzende onderwerpen. Uiteraard houdt de werkgroep zich aanbevolen voor uw reacties en aanvullingen op deze wittevlekkenlijst van de Leidse sociale en economische geschiedenis.

Metamorfose conservenfabriek Tieleman en Dros

Voor het voormalige Tieleman en Droscomplex op de hoek van de Middelstegracht en de Ir. Driessenstraat, waar eens soep of sperziebonen werden ingeblikt, bestaan plannen om er een woonfabriek van te maken. Andere delen van het complex kregen in het verleden al een andere functie, zoals het Mosterdcomplex (1877, toegeschreven aan architect W.C. Mulder) dat in 1986 werd verbouwd tot bedrijfsverzamelgebouw. Een ander deel van de voormalige fabriek (gemeentelijk monument) is in 2012 verkocht aan Vrijplaats Middelstegracht en kreeg een culturele en maatschappelijke functie.

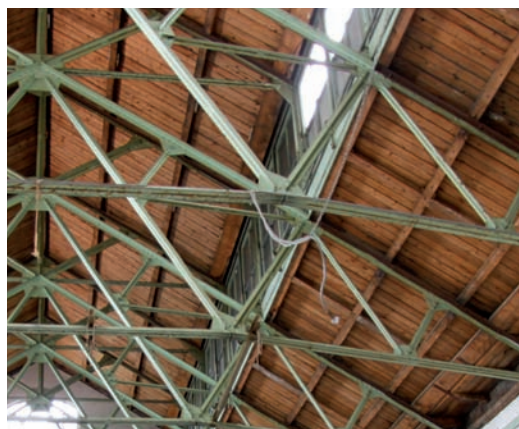
Afgelopen zomer nam de gemeente, als eigenaar van het complex, het initiatief om het in de verkoop te doen. Een eerder plan van een woningbouwvereniging om alle gebouwen te slopen en volledig te bebouwen bleek financieel niet haalbaar. Gelukkig, want Erfgoed Leiden gaf er in een bouwhistorische notitie (augustus 2011) een culturele waarde aan, waarmee wordt aange-

geven dat het gebouw de moeite waard is om te behouden. Reden waarom de gemeente de culturele waarden ook in de verkoopvoorwaarden heeft opgenomen.

Het inmiddels afgeronde selectieproces is voor Leiden vrij bijzonder. Vastgoed Leiden heeft in samenwerking met New Urban Beat het complex en het terrein te koop aangeboden aan particuliere eigenaren. Zij moeten zich verenigen in een zelf op te richten bouwgroep, die in collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) de plannen mag realiseren. Dat de gemeente een dergelijk traject is ingegaan, getuigt van lef. Het geeft particulieren ook de kans op maximale zeggenschap over de wijze waarop zij willen wonen. Een soort Nieuw Leyden, maar dan met bestaande panden.

Om het plan financieel haalbaar te maken, moesten er minimaal 16-18 woonheden gerealiseerd worden. Voornamelijk architecten namen het

initiatief tot het oprichten van verschillende bouwgroepen. Uiteindelijk konden drie bouwgroepen hun plannen presenteren. Toch kleven er ook nadelen aan een dergelijk proces. Het blijkt lastig voor groepen particulieren om een goede financiële garantie af te geven. Men ontkomt er bijna niet aan om afspraken te maken met een ontwikkelende aannemer, terwijl je bij CPO juist de vrijheid wilt behouden om je eigen keuzes te maken. Een ander punt van kritiek is dat een

dergelijk selectieproces maar één winnaar kent en deelnemende partijen veel tijd kost.

Tussen de gebouwen komt een stadstuin. Daaromheen liggen straks verschillende woontypes, zoals loftappartementen en duplexwoningen. Het kavel op de hoek van de Middelstegracht wordt bebouwd en het parkeerterrein zal blijven. De nieuwe binnentuin geeft straks ook toegang tot de industriehal met een dakconstructie bestaande uit ijzeren Polonceau-spanten met een doorlopende lichtstraat voorzien van stalen, kantelbare ramen. De vloer van de fabriekshallen krijgt composiettegels met een mooie roestbruine ijzeroxide laag. Ook zichtbaar in de ruimte zijn de hoge verticale hefdeuren aan de kop van de hal die toegang geven tot de naastgelegen fabriekstraat. Deze straat met ijzeren draagconstructie en troggewelven loopt achter het gehele gebouw door en heeft een hoge monumentwaarde. Begin 2015 start de realisatie van de plannen. Een mooi project, ook voor de open monumentendagen!

Jelle Verheijen, architect

Het Rijnsburgerblok

Het Leidse stationsgebied vormt niet echt een mooie binnenkomer in de stad en dat is jammer. Iemand die Leiden voor het eerst bezoekt, arriving per NS of bus op Leiden CS, krijgt sinds jaar en dag nu niet direct een gunstige indruk van de stad die hem of haar zo is aangeprezen als een mooie historische stad. En degenen die er opnieuw komen, inclusief de Leidenaren zelf, zullen zich vaak ergeren aan die lelijke en chaotische entree.

Daar lijkt nu eindelijk verandering in te komen. In 2011 is een stedenbouwkundig plan voor het hele stationsgebied gemaakt, in 2013 is een deel daarvan meer concreet uitgewerkt in een voorlopig ontwerp voor het Rijnsburgerblok. Dat is de kop van de Stationsweg en de verbinding daarvan via de Schipholweg naar de hoek van het Schuttersveld. Inclusief het gapende “gat van Van der Putte”.

De HVOL heeft B&W gecompimenteerd dat er nu eindelijk iets gebeurt aan de entree van onze stad. Het voorlopig ontwerp (dat vermoedelijk door de Gemeenteraad zal zijn goedgekeurd tegen de tijd dat u dit leest) is besproken in de Raadscommissie en daarbij heeft de Historische Vereniging Oud Leiden ook haar mening gegeven.

Bij een beoordeling van die plannen hebben het bestuur en de Commissie Historisch Karakter van de Stad zich uiteraard vooral laten leiden door de relatie met de binnenstad: een aantrekkelijke, harmonische toegang tot het historisch centrum, maar geen concurrentie met het centrum.

In dat licht zijn we ingenomen met de reductie van het winkelbestand tot 20% van het eerder geplande en met het type detailhandel waarop thans gemikt wordt: kleinere inloopzaken en horeca. Ook met meer dan een verdubbeling van de woonruimte t.o.v. eerdere plannen zijn we blij: het kan daar een mooi woongebied worden.

Grote vraagtekens houden we bij de blijvend grote ruimte gereserveerd voor kantoren, gelet op een kantorenleegstand die niet alleen conjunctureel lijkt. Maar dat is niet onze primaire zorg.

Wat de architectonische opzet betreft is het de bedoeling dat in het hele stationsgebied gebouwd wordt met relatief lage ‘sokkels’ van drie of vier verdiepingen met daar bovenop (maar terugwijkend) slanke torens. Een bouwstijl die ook in andere steden wordt toegepast. Vanaf de straat ervaar je dan niet dat er zo hoog gebouwd wordt. En hoog bouwen is noodzakelijk om de exploitatie rond te krijgen.

De sokkel van het Rijnsburgerblok lijkt een goede oplossing voor een aansluiting bij de bestaande bouw aan de Stationsweg en kan een goede entree naar de binnenstad geven. Wij hebben wel gepleit voor meer variatie in de gevel van die sokkel dan in het voorlopig ontwerp om een natuurlijke overgang te creëren naar de binnenstad met zijn kleinschalige architectuur. Schaal, ritme, maatvoering, materiaalkeuzes, hier ligt een uitdagende architectonische opgave voor het definitief ontwerp.

De drie torens van de eerste fase van het Rijnsburgerblok zijn in het voorlopig ontwerp helaas massiever, minder slank dan in de eerdere plannen. Massiever ook dan in 2011 beloofd was.

*Hier moet het
Rijnsburgerblok komen....
(wij kregen geen toestemming
om afbeeldingen van de
plannen te publiceren, gezien
het voorlopige karakter ervan,
maar u kunt afbeeldingen
van de bouwplannen zien
op [www.gemeente.leiden.nl/
projecten/bouwenaandestad/
stationsgebied/
gebiedsontwikkeling-
stationsgebied-leiden-
centraal/rijnsburgerblok/
ontwerp-rijnsburgerblok/](http://www.gemeente.leiden.nl/projecten/bouwenaandestad/stationsgebied/gebiedsontwikkeling-stationsgebied-leiden-centraal/rijnsburgerblok/ontwerp-rijnsburgerblok/))*

Meer blokken dan torens. De woonblokken hebben door verspringende gevels nog iets speels, de kantoortoren staat bovenop de sokkel als een ware reus, een kolos. Wij hebben ervoor gepleit dat opnieuw te bezien. Net zoals de gevelbekleding van de torens, die wel een erg 'harde' indruk maakt, veel harder dan de 'lichte, glazige torens' die ons beloofd waren.

Ook liggen de torens minder ver terug dan in het stedenbouwkundig plan, waardoor ze zich ook meer opdringen aan het straatbeeld van de voetganger en fietser. De breedte en diepte van de torens beïnvloeden ook de zichtlijnen vanuit diverse hoeken, inclusief die vanuit de historische binnenstad. Als er geen zichtlijnen tussen de torens doorlopen, ontstaat vanaf een afstand het beeld van een gesloten blok boven de thans bestaande laagbouw. Wij hebben aangedrongen op goede 3D visualisaties om er dan nog eens kritisch naar te kun-

nen kijken. En we hebben ook aangedrongen op windtunnelonderzoek van het Rijnsburgerblok in combinatie met de hoogbouw die er al staat op het Stationsplein, in verband met de te verwachten extra windhinder voor voetgangers en vooral voor fietsers. Ruime groenvoorzieningen, zowel op de sokkels (daktuinen) als op het Stationsplein kunnen daar een gunstig effect hebben en maken het geheel ook 'zachter' en vriendelijker.

Tenslotte hebben we aandacht gevraagd voor de openbare ruimte: de inrichting van de openbare ruimte mag geen sluitstuk worden maar dient integraal onderdeel van het ontwerp te zijn. Daarbij kan er al vast over worden nagedacht hoe de bezoeker, komend vanuit het station, op een creatieve manier tot het besef wordt gebracht dat hij op het punt staat de drempel naar een prachtige historische binnenstad te overschrijden.

Gerard Kramer

Foto's uit de bezettingstijd.

Een oproep.

Wij, Hans Blom en Alphons Siebelt, werken aan de samenstelling van een fotoboek over Leiden in de bezettingstijd (naar analogie van *HET GROTE 40-45 BOEK* dat een veel ruimer geografisch gebied bestrijkt). De bedoeling is dat het in het voorjaar van 2015 zal verschijnen. Op zich is er in diverse archieven en databanken veel materiaal te vinden. Dat materiaal heeft vooral betrekking op de spectaculaire gebeurtenissen van militaire en politieke aard, die in die tijd de aandacht trokken en dus veel door beroepsfotografen (pers bijvoorbeeld) werden vastgelegd. Ook nationaalsocialistische propaganda is dikwijls gefotografeerd. Veel minder is er over het 'gewone' straatbeeld van die jaren (waarbij de vraag interessant is wat er nu in een gewone straat te zien was van de oorlog en de bezetting; hoe verschenen bijvoorbeeld Duitse militairen in het openbaar?). Of van het dagelijks leven thuis, op het werk, op school, tijdens de vrije tijd enzovoort (ook daar: hoe was de bezetting zicht-

baar?). Verzet en onderduik zijn meestal niet in beeld gebracht. Naar hun aard speelde het zich juist in het verborgene af. Het is mogelijk dat zich in particulier bezit (amateurfotografen, familie-albums bijvoorbeeld) nog onbekende, maar heel interessante foto's bevinden. Men kan bijvoorbeeld denken aan ingekwartierde Duitse militairen of juist onderduikers. Daarbij kan het ook zeer de moeite waard zijn wanneer op foto's op het eerste gezicht 'de oorlog' niet zichtbaar is, maar dat met 'het verhaal erbij' zo'n foto wel degelijk veelzeggend of intrigerend wordt. Het is ook niet echt belangrijk of het mooie foto's zijn. Het gaat om de inhoud. Graag doen wij daarom bij dezen een oproep aan diegenen die mogelijk zulke foto's in huis hebben zich bij ons te melden, zodat wij kunnen bezien of er mogelijkheden zijn deze in de publicatie te betrekken.

Hans Blom (hans@jchblom.nl ; 06-20136062)

Alphons Siebelt (contact@onderduikers.nl ; 06-22576104)

Nieuwe Leden

R. Arnoldus; S. Bem; J. Blok; W.M. de Boer; A. Boon-de Graaf; W.J. Borgeld; M. de Bruijn; J.E. Bruijn; L. Brusewitz; Dhr. en mevr. Buijsse; N.T.J. van Buul; C.G. Cramer; J. Delfos; R.J. Franse; R. Le Grand; H.P. Gijsman; R.P. Heruer; T. Jacobs; A.C. de Jong; D. Juffermans; Kamerling; A.J. Koek; P. Koek; D. Koldenhof; C. Knoop; W.F. de Koning; G. Kruseman; H. Kuijers; C.C.M. v.d. Laan; N. Laheij; R. Manders; J. Melse; H.

Mooi-Lavrijsen; D. Muntinga; A. Poland; F van Oosten; P. Oudshoorn; T.B. Poot; F.A. van Rooij; J.E.M. van Ruiten; G.M. Seijn; H. Smid; P.C. Starrenburg; C. Tolsma; B. Verhaar; S. Vermaat; A.A. Verstraeten; C.J.J. Vogelaar; N. Waasdorp; A.M. v.d. Wiel; G. Spruijtenburg; Stichting Interconfessioneel Onderwijs Leiden (SCOL), bedrijfslid; J. ten Voorde; A.A. Verstraeten; A. en E. Wenink; C. Zeilstra

Alle ‘Leidse Scholieren’ samen in één boek

Galeriehouder Kees van den Bosch componeert de ontbrekende schakel

Leids, leesbaar, leerzaam en leuk. Van alles een beetje. Met die kwalificaties overhandigde de 71-jarige Kees van den Bosch op 28 oktober jl. in het stadhuis het eerste exemplaar van zijn boek over ‘De Leidse School’ aan wethouder Jan-Jaap de Haan. Even daarvoor had de eigenaar van de Zoeterwoudse galerie Zoeterijn in een korte toespraak toegelicht wat hem inspireerde om de oerhollandse schildertraditie in de eerste helft van de 20ste eeuw in woord en vooral in beeld te vatten.

Centraal staat de groep Leidse kunstenaars die elkaar rond 1900-1910 leerden kennen via ‘Ars Aemula Naturae’ en de afgesplitste meer vooruitstrevende ‘De Kunst om de Kunst’. In beide kunstverenigingen volgden Willem van der Nat, Chris van der Windt, Arend Jan van Driesten, Alex Rosemeier en een tiental anderen de traditie van de Haagse School van een halve eeuw eerder met het Hollandse landschap en het buiten schilderen als belangrijke elementen. In dat penselen en tekenen in de vrije natuur werden de Hagenaars op hun beurt geïnspireerd door de Franse schilders in Barbizon.

Gezicht op Leiden, L. van der Vlist

De Rijn bij de Hoge Morsweg, A.C. Rosemeier

Het etiket ‘Leidse School’ kregen ze overigens pas na hun dood – begin jaren zeventig – opgeplakt. Alleen Rosemeier maakte het als hoogbejaard kunstenaar (hij overleed in 1992 op 104-jarige leeftijd!) nog mee en was graag bereid om mooie herinneringen op te halen aan zijn schildervrienden van weleer, met name Van der Windt en Van Driesten.

Van alle hoofdpersonen behorend tot de Leidse School zijn de afgelopen jaren uitgebreide monografieën verschenen. Met name de Stichting Kunstkring Groenord heeft daarin een belangrijke rol vervuld. In nauwe samenwerking met museum De Lakenhal, dat vele werken van ‘Leidse scholieren’ in de collectie heeft.

Van den Bosch: ‘Ik heb het altijd een gemis gevonden dat er in boekvorm nog geen overzicht bestond van deze kunstenaarsgroep als geheel. Daar hebben ze recht op. Hoewel ze niet direct vernieuwend of baanbrekend waren in hun tijd, was en is er grote waardering voor hun werk tot buiten de landsgrenzen. Er is bewondering voor

hun vakmanschap en voor de oprechte toewijding aan hun artistieke arbeid'. Vanwege hun band met onze stad verdienen ze volgens Van den Bosch een plekje in 'de Leidse Canon'.

Als uitgangspunt voor zijn boek koos Van den Bosch voor beknopte teksten waarin zowel het gemeenschappelijk optrekken, de onderlinge verhoudingen, als de individuele levensloop en specialismen aan bod komen. Hét grote accent ligt op de beelden, waar het in deze kunstvorm toch om gaat. Oneerbiedig zou je het een prentenboek kunnen noemen. Maar daarmee wordt de welgeteld 151 fraai afgebeelde kunstwerken ernstig tekort gedaan. Het is de auteur gelukt om een fors aantal schilderijen, tekeningen, etsen en aquarellen in privébezit te mogen fotograferen en publiceren. Dat gevoegd bij zijn eigen omvangrijke verzameling maakt het in eigen beheer uitgegeven boek tot een bijzonder document. Niet in de laatste plaats door de persoonlijke cursiefjes die als Zoeterijns

Auteur Kees van den Bosch signeert zijn boek

'strooigoed' het Leidse werk omlijsten. Zie ook de illustratie op de voorpagina.

'De Leidse School. Een Hollandse schildertraditie in de jaren 1900 – 1950' - Kees van den Bosch - 104 pagina's - Prijs 19,95 euro.

De Witte Laan, C. van der Windt

Ruud Spruit: veel meer dan alleen Leidse hofjes

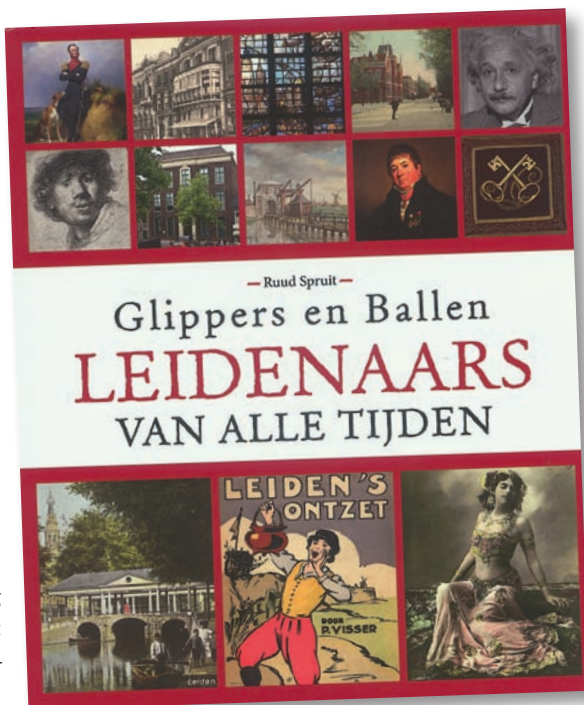
Nieuw boek: 'Glippers en Ballen. Leidenaars van alle tijden'

De naam Ruud Spruit is onlosmakelijk verbonden met de Leidse hofjes. In het verleden heeft de oud-Leidenaar – al jaren wonend in Medemblik – daarover uitvoerig geschreven. In 1967 verscheen van zijn hand een reeks artikelen in het Leidsch Dagblad waarin wekelijks een hofje in beeld werd gebracht. De serie werd in 1969 gebundeld in een boekje. In 1976 maakte hij samen met Joop Daalmeyer voor de VARA een film over de Leidse hofjes. Het leidde tot een groot boek over 'Hofjes in Nederland', waarin de 35 Leidse een prominente plek kregen. Maar ook tot een aparte uitgave over de Leidse hofjes met zeer fraai fotomateriaal van Herman Kleibrink.

In 2011 verscheen onder de titel 'Alle Leidse Hofjes' een volledig vernieuwde uitgave. Daarvoor ging Ruud samen met zijn vrouw Simone alle hofjes – na bijna vier decennia – opnieuw langs en sprak er met bewoners, regenten, architecten en bouwvakkers. Ditmaal leverde Niek Bavelaar veel fotomateriaal en werden de artikelen, verluchtigd met anekdotes, voorafgaand aan de verschijning in boekvorm, in het Leidsch Dagblad gepubliceerd.

Het bovenstaande lezend, zou het denkbeeld kunnen postvatten dat Ruud Spruit zich voor zijn historische artikelen voortdurend heeft gefixeerd op die Leidse hofjes. Wie zich zijn vorig jaar gehouden lezing herinnert, die hij aansluitend op onze jaarvergadering hield, weet beter. In het kader van 200 jaar Koninkrijk der Nederlanden verscheen bij uitgeverij Winkler Prins het kloek werk 'Kokarde, Patriotten en Oranjeklanten op weg naar 1813 – 1815'. In vijftig hoofdstukken werden evenzoveel uiteenlopende personen besproken die in die periode een belangrijke rol speelden.

Dat de 'Leidse inbreng' substantieel was, mag geen verwondering wekken. Het maakte ook het leeuwendeel uit van zijn amusante betoog in De Lakenhal. Het afgelopen jaar deed Ruud Spruit opnieuw van zich spreken. In het Leidsch Dagblad verscheen een nieuwe reeks artikelen met als titel 'Glippers en Ballen. Leidenaars van alle tijden'. Met opnieuw zo'n vijftig markante 'portretten' van Leidenaren die door de eeuwen heen, om zeer uiteenlopen-

de redenen, spraakmakend waren. De schilder Rembrandt van Rijn broederlijk naast gifmengster Goeie Mie, de fotograaf Israël Kiek in gezelschap van 'pilgrimfather' William Brewster en stadssecretaris Jan van Hout, medicus Herman Boerhaave, schilder Floris Verster of de Zangeres zonder Naam Mary Servaes-Bey die met dezelfde vlotte pen worden getypeerd.

Aan vele ten tonele gevoerde personages zijn eerder soms omvangrijke boekwerken gewijd. In die zin is de uitgave niet besteed aan 'historische diepgravers'. Wel is het een gevarieerde serie kennismakingen, een soort 'Leidse caleidoscoop', die de lezer uitnodigt en aanmoedigt zich verder in de 'geportretteerden' te verdiepen. Minpunt is

dat de teksten beter gecorrigeerd hadden moeten worden. Daar staat tegenover dat het boek rijk en fraai geïllustreerd is. Voor de kleurige situatie-tekeningetjes nam Ruud zijn dochter Priebke in de arm. En terloops lardeert de auteur de hoofdpersonen met eigen jeugdherinneringen aan onder anderen juffrouw Reuvens, meester De Bie, boekverkoper Jan Borsboom, straatventers, zijn rol in de Pieterskerk, de ervaringen met de tram en zijn kijk op de viering van 3 oktober. Kortom: Leidser kan het niet.

'Glippers en Ballen. Leidenaars van alle tijden' – Ruud Spruit – ISBN 9789077842805 – Uitgeverij HDC Media – Prijs 16,95 euro -184 pagina's.

Turbulente presentatie van nieuw boek Van der Lubbe

Stormachtig was het weer bij de presentatie van het nieuwe boek over Marinus van der Lubbe in het naar hem vernoemde hofje aan de Middelstegracht op 9 januari jl. Even stormachtig was het leven van deze Leidenaar die op 10 januari – tachtig jaar geleden – na een proces in Leipzig werd onthoofd voor de brandstichting in de Rijksdag in Berlijn in 1933. Auteur George Knottnerus overhandigde het eerste exemplaar van 'Missie Berlijn' aan wethouder Jan-Jaap de Haan. Aansluitend gaf de schrijver in de hoofdbibliotheek van BplusC aan de Nieuwstraat een lezing waarin hij de keuze voor de romanvorm toelichtte. Knottnerus benadrukte dat de historische feiten en de wegen die Van der Lubbe ging nauwlettend zijn gevolgd. Met uitzondering van de verhaallijn rond zijn Hongaarse vriendin Zizi die hij ontmoette bij zijn poging in Calais

om het Kanaal over te zwemmen en later thuis opzocht. Het boek, uitgegeven door Gopher, kost 15,90 euro.

Wethouder Jan-Jaap de Haan (links) en George Knottnerus (rechts) flankeren het portret van Marinus van de Lubbe

Museum De Lakenhal presenteert: Gerrit Dou, The Leiden Collection from New York

Museum De Lakenhal eert Gerrit Dou (1613-1674), grootmeester uit de Gouden Eeuw, met een bijzondere tentoonstelling van de grootste collectie schilderijen van Dou ter wereld. Dou werd 400 jaar geleden in Leiden geboren. Van 11 maart t/m 31 augustus 2014 wordt deze privécollectie van The Leiden Collection uit New York voor het eerst aan het grote publiek gepresenteerd in Museum De Lakenhal in Leiden.

De afgelopen tien jaar bracht de succesvolle Amerikaanse zakenman Tom Kaplan een formidabele verzameling bijeen. De door hem opgebouwde Leiden Collection omvat voornamelijk werk van de 17de-eeuwse Leidse fijnschilders, waaronder maar liefst dertien schilderijen van Dou uit alle fases van zijn loopbaan. Deze collectie komt nu voor het eerst naar Nederland. Met deze unieke tentoonstelling brengt Museum De Lakenhal in samenwerking met The Leiden Collection hulde aan de eerste leerling van Rembrandt van Rijn. De Leidse schilder Gerrit Dou, die ook wel

Gerard Dou wordt genoemd, was een van de meest toonaangevende kunstenaars van zijn tijd. Na een leertijd bij Rembrandt ontwikkelde hij zich met zijn fijngeschilderde kabinetstukken

*Gerrit Dou, Kat op balustrade, 1657.
The Leiden Collection, New York*

tot een van de meest aanzienlijke schilders in de Republiek. Tegenwoordig zijn de schilderijen van Dou te vinden in alle grote kunstmusea van de wereld. Zijn werk werd al tijdens zijn leven gretig verzameld door vorstelijke verzamelaars als koningin Christina van Zweden en groothertog Cosimo III van Toscane, die hem zelfs thuis in Leiden bezocht. The Leiden Collection omvat zowel vroeg als laat werk van Dou. Door recent materiaal-technisch onderzoek is nieuw licht geworpen op het werk van de wereldberoemde meester uit de Hollandse Gouden Eeuw. Deze resultaten worden eveneens in de tentoonstelling gepresenteerd. The Leiden Collection lanceert in mei 2014 alle resultaten van dit nieuwe onderzoek op een nieuwe website, waarop bovendien de collectie online toegankelijk zal worden voor het publiek. Dat de tentoonstelling *Gerrit Dou, The Leiden Collection from New York* in Museum De Lakenhal wordt gepresenteerd, betekent een thuiskomst voor de werken die de fijnschilder tijdens de Gouden Eeuw in de stad maakte. Deze tentoonstelling sluit naadloos aan bij de collectie van Museum De Lakenhal, waarin werken van tijdgenoten als Rembrandt van Rijn, Jan Lievens, Jan Steen, Jan van Goyen en Gabriel Metsu te zien zijn.

Gerrit Dou, Haringverkoopster en jongen, circa 1670-75. The Leiden Collection, New York

Honderd jaar Philips Research

Tentoonstelling in Museum Boerhaave, Lange St. Agnietenstraat 10,
19 december 2013 t/m 26 oktober 2014

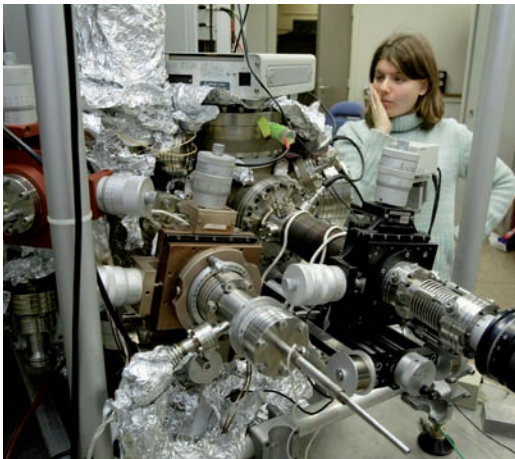
Museum Boerhaave presenteert t/m 26 oktober 2014 een tentoonstelling over het 100-jarig bestaan van Philips Research: *100 JAAR UITVINDINGEN, Made by Philips Research*. De tentoonstelling toont de belangrijke innovaties van dit vermaarde instituut, zoals de radiobuis, de röntgenbuis, de compact disc en innovaties op het gebied van licht. Ook de mensen achter de uitvindingen komen in beeld, met persoonlijke verhalen over nieuwsgierigheid, creativiteit en lef.

In januari 2014 was het honderd jaar geleden dat Gilles Holst als eerste directeur van het Philips Natuurkundig Laboratorium (NatLab) in Eindhoven werd benoemd, het begin van Philips Research. Het doel van dit onderzoekslaboratorium was (en is) om op eigen kracht nieuwe technologie te ontwikkelen, patenten te verkrijgen

en deze toe te passen in producten. Het leverde een indrukwekkende stroom baanbrekende innovaties op, die de wereld ingrijpend hebben veranderd of nog gaan veranderen.

Naast innovaties en producten van vroeger, is er in de tentoonstelling ook aandacht voor de nieuwste technologie. Zoals een vorm van *intelligent light*, een primeur in Nederland.

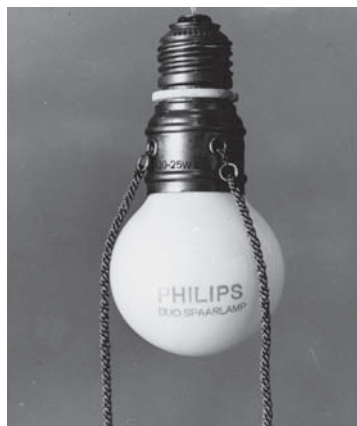
Zie ook www.museumboerhaave.nl.

Research Eindhoven, Een proefopstelling rond het jaar 2000

TV uitzending in de Poort van Kleef, Eindhoven, 1950

Philips Duo Spaargloeilamp in 1928

Radio ontvanger en luidspreker, 1929

Metalix Mobiele Röntgen huisopname in 1930

Muntenschat aanwinst Oudheden

Het Rijksmuseum van Oudheden heeft een bijzondere zilveren muntschat uit de Vroege Middeleeuwen aangekocht. Het gaat om zeventig vroegmiddeleeuwse zilveren munten die in 2011 zijn gevonden in de buurt van Cothen in de provincie Utrecht. Ze zijn te dateren rond 730 na Christus.

De vondst werd gedaan door twee amateurarcheologen die met een metaaldetector de klei- grond van een net gerooide akker afzochten. De munten wegen ongeveer een gram per stuk. Het zijn 61 Friese sceatta's van het zogenaamde stekelvarkentype en 9 Franse denarii. In de Middeleeuwen vertegenwoordigden ze samen ongeveer de waarde van een koe, een lans of een schild. Het geld is zeer waarschijnlijk met opzet in de grond verstopt, op een gemakkelijk te onthouden plek. De vindplaats ligt op ongeveer

150 meter van een weg die al in gebruik was vanaf de Romeinse tijd.

Na onderzoek in het Geldmuseum te Utrecht en restauratie door Archeoplan in Delft werden de munten eind 2012 aangekocht voor de collectie Middeleeuwen van het Rijksmuseum van Oudheden. Van 25 april tot 26 oktober 2014 zal de muntschat het sluitstuk vormen van de tentoonstelling *Gouden Middeleeuwen*, over Nederland in de Merovingische periode, 400-700 na Christus.

De Muntschat van Cothen.

Een Friese sceatta.

Vlakke vlonders in plaats van hoge dekschuiten

Steeds weer verbaas ik me over de lelijke dekschuiten en terrasboten die het stads- en straatbeeld van de Leidse binnenstad ontsieren. Zij bieden weliswaar plek voor terrassen en andere bedrijvigheid en dragen dus bij aan de levendigheid van de stad en aan de omzet van de horeca. Maar de bakken liggen vaak hoog op het water en in veel gevallen staan er allerlei bouwsels bovenop. Zij ontnemen het zicht op de vaak fraai gerestoreerde kades en wallenkanten. Doodzonde, vind ik dat. Dat kan echt veel fraaier!

Ik was nogal verbaasd over het artikel in het oktobernummer van onze geliefde vereniging over de plannen voor een nieuw terras van Annie's. Blijkbaar heeft de HVOL en de Welstand- en monumentencommissie vooral bezwaar gemaakt tegen de omvang van het voorgestelde terras; tegen de beperking van de gebruiksmogelijkheden van het centrale waterplein en tegen de "ernstige inbreuk op de kwaliteit" van het voorgestelde

terras. Van de zijde van de gemeente is vervolgens de na lang onderhandelen bereikte overeenstemming als argument ingebracht.

Er wordt echter geen stelling ingenomen tegen de kwaliteit van de huidige dekschuiten. Die kwaliteit is beroerd. Zij vormen een niet aanvaardbare inbreuk op het beschermde stadsgezicht. Doordat de schuiten zo hoog op het water liggen ontnemen zij namelijk het zicht op de fraaie, monumentale kelders van de Hoogstraat en ze ontsieren het waterplein.

Daarom heeft de pleinengroep van het Stadslab Leiden voorgesteld om op het waterplein vlonders op het niveau van het water te leggen. Deze platte vlonders zouden deels permanent (als terras voor Annie's) en deels semi-permanent (voor eventuele concerten e.d.) moeten zijn. Met het oog op dat laatste zouden ze moeten bestaan uit schakelbare parten.

Zodoende zou deze unieke plek aan historische, monumentale kwaliteit winnen en kan het Waterplein op een flexibele wijze worden gebruikt: als het typisch Leidse centrale waterplein. Bovendien zou dan ook een goed voorbeeld worden gegeven voor andere terrassen op het water in de Leidse binnenstad.

*Huib Frencken
Eindredacteur "Leidse Pleinen"
(Stadslab Leiden, Uitgeverij
Ginkgo, 2011)*

Schenken en Legaten

Onze vereniging heeft een legaat van 9000 Euro ontvangen uit de nalatenschap van een onzer leden, die de wens heeft geuit niet met name vermeld te worden. Het Bestuur van de HVOL wil graag zijn erkentelijkheid en dank postuum betuigen.

HVOL is een het Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

*Het ANBI-nummer van HVOL is
8043119112.*

*Uw schenkingen zijn daardoor in principe als
gift aftrekbaar voor de inkomstenbelasting.*

U kunt de onderstaande Ledenpas uitknippen. De pas geeft u, op vertoon, toegang tot activiteiten van HVOL.

Mocht u het blad niet willen beschadigen, dan kunt u natuurlijk ook het hele blad met adreslabel tonen.

HVOL BEDRIJFSLEDEN

DECLERCQ
Advocaten • Notarissen

Coördesign

H B K

motorhuis

ROC
LEIDEN

s/wonen

TK*
advocaten notarissen

Van Cleef Holding Leiden B.V.
De Clercq advocaten en notarissen
CONSERF – Monumentenzorg
Coördesign BV

Diaconessenhuis Leiden
HBK Belastingadviseurs & Accountants
Hoogheemraadschap van Rijnland
Restaurant Engelbertha Hoeve
Geelkerken en Linskens, advocaten
Motorhuis Holding B.V.
Rijksmuseum voor Volkenkunde
Regionaal Opleidingen Centrum Leiden (ROC)
De Ruyter de Wildt & De Vroom advocaten
SCOL Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden
Stichting Leidse Studentenhuysvesting
Tandartsenpraktijk Zoeterwoudsesingel
Teekens Karstens advocaten en notarissen
Zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid

Diaconessenhuis
Leiden

Rijnland

GL
Geelkerken Linskens
Advocaten

RIJKSMUSEUM
VOLKENKUNDE

SCOL
Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden

RWV **ADVOCATEN**

Zorg en Zekerheid
dichtbij werkt beter

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Retouradres: HVOL
Postbus 917, 2300AX Leiden

COLOFON

Postadres:

Secretaris HVOL, Postbus 917,
2300 AX Leiden, tel 071-3012660
e-mail: secretaris@oudleiden.nl

ING bankrekeningnummer voor contributies en
schenkingen: NL74INGB0000175228 t.n.v. Vereni-
ging Oud Leiden. ING bankrekeningnummer voor
excursies: NL67INGB0005901264 eveneens t.n.v.

Vereniging Oud Leiden

Website: www.oudleiden.nl

Website beeldbank: <http://beeldbank.oudleiden.nl>

Bestuur HVOL:

Hans Blom, voorzitter, voorzitter@oudleiden.nl

Gerard Kramer, vicevoorzitter@oudleiden.nl

Miep Smitsloo, secretaris@oudleiden.nl

Victor Wijnands, penningmeester@oudleiden.nl

Loes Edzes-Eijsackers, lezingen@oudleiden.nl

Charles van Reij, dirkvaneck@oudleiden.nl

Rens Heruer, promotie@oudleiden.nl

Paul Birker, kwartaalblad@oudleiden.nl

Overige contactpersonen:

Debbie van Steenpaal, website@oudleiden.nl

Jeroen Bruin, webmaster@oudleiden.nl

Rob Smit, excursiecommissie@oudleiden.nl

Hans van Ulden, beeldbank@oudleiden.nl

Lenie Witkam, jaarboekje@oudleiden.nl

Redactie Kwartaalblad: Paul Birker, Bram van Leeuwen

E-mail redactie: kwartaalblad@oudleiden.nl

Kamer van Koophandel nummer 40445843

ANBI nummer 8043119112

International Standard Serial Number:

ISSN 2214-353X

Opmaak en druk: Drukkerij Sparta, Leiden

**Naar aanleiding van de oude foto op de
voorzijde van de Leiden Kalender 2014 (deels
afgebeeld boven aan deze pagina) ontvingen
we onderstaande reactie van Mw. Zandvliet,
destijds woonachtig op Haarlemmerstraat 117A
in Leiden.**

“De foto moet genomen zijn direct nadat de mobilisatie was afgekondigd op maandag 28 augustus 1939. In het hele land werden paarden verzameld en per spoor naar Den Haag Hollands Spoor gebracht. Ik (12 jaar) ging op woensdagmiddag 30 augustus, we waren vrij van school, samen met mijn oudere zus eerst naar de van der Werfstraat en we zagen daar geen militairen maar wel op straat verschillende bundels militaire kleding. Daarna gingen we naar de Nieuwe Beestenmarkt en we troffen daar een groot aantal paarden aan. De paarden hebben er maar één dag gestaan. Vermoedelijk zijn ze in de nacht per spoor naar Den Haag vervoerd. Waarvoor en hoe de paarden uiteindelijk werden ingezet is mij niet bekend. Wellicht kan iemand daar nog iets over vertellen.” *U kunt reageren naar beeldbank@oudleiden.nl*